

NORSKnytt

ISSN 0801 5368

- Gammelredaktøren takker for laget etter 32 år
- Eventyrkongen på femtilappen var stadig blakk
- Halldis Moren Vesaas – hundreårsminne i 2007
- Synliggjøring av lokalhistorie
- Femradere med ulike vanskegrader
- Bagateller eller uønsket oppførsel i klasserommet
- Skriv sant og saklig

- Du forstår svensk og dansk?
- Tegn sanger
- Lesedagboka – ei gullgruve for minnet
- Norskkrøss 4 – 2006, nynorsk
- Norskkrøss 4 - 2006, bokmål
- Tentamensoppgaver i norsk
- Skriv og syng: Norsk er moro

Hovedsiden
om NORSKNytt
Abonnement
Våre lydkassetter

E-post: post@norsknytt.no

Et metodikk- og aktivitetsblad for norskfaget i grunnskolen

NORSKNYTT

gir variasjon og liv til norskundervisninga

NORSKFAGET/NORSKNYTT:

Årgang 1990:	«Norsknytt 1/90, 2/90 og 3/90»	50,-
Årgang 1991:	«Norsknytt 1/91, 2/99 og 3/91»	50,-
Årgang 1992:	«Norsknytt 1/92, 2/92, 3/92 og 4/92»	50,-

FØLGENDE ÅRGANGER VIL VI FORTSATT HA PÅ LAGER:

Årgang 1993:	«Norsknytt 1/93, 2/93, 3/93 og 4/93»	200,-
Årgang 1994:	«Norsknytt 1/94, 2/94, 3/94 og 4/94»	200,-
Årgang 1995:	«Norsknytt 1/95, 2/95, 3/95 og 4/95»	200,-
Årgang 1996:	«Norsknytt 1/96, 2/96, 3/96 og 4/96»	200,-
Årgang 1997:	«Norsknytt 1/97, 2/97, 3/97 og 4/97»	200,-
Årgang 1998:	«Norsknytt 1/98, 2/98, 3/98 og 4/98»	200,-
Årgang 1999:	«Norsknytt 1/99, 2/99, 3/99 og 4/99»	200,-
Årgang 2000:	«Norsknytt 1/00, 2/00, 3/00 og 4/00»	200,-
Årgang 2001:	«Norsknytt 1/01, 2/01, 3/01 og 4/01»	200,-
Årgang 2002:	«Norsknytt 1/02, 2/02, 3/02 og 4/02»	200,-
Årgang 2003:	«Norsknytt 1/03, 2/03, 3/03 og 4/03»	200,-
Årgang 2004:	«Norsknytt 1/04, 2/04, 3/04 og 4/04»	200,-
Årgang 2005:	«Norsknytt 1/05, 2/05, 3/05 og 4/05»	200,-
Årgang 2006:	«Norsknytt 1/06, 2/06, 3/06 og 4/06»	200,-
STORKRYSS A3-format (til opphenging der folk samles)		kr. 25,- pr. stk.

NB! Porto/forsendelsesomkostninger kommer i tillegg.

Ønskes et større antall av
enkelte hefter, be om
pristilbud.

Send bestilling til: **NORSKNYTT**
PB 303
7601 LEVANGER

E-post: post@norsknytt.no

Norsknytt tilbyr kassetter til bruk i undervisningen. Her fins opplesninger av dikt og prosa, konkurranser i grannespråk og ordkunnskap m.m. Tre av kassettene inneholder viser og sanger tilrettelagt for skolebruk. Be om tilbud på kassettene.

NORSKnytt

Utgiver: NORSKNYTT ANS

Redaksjon: NORSKNYTT, Postboks 399,
7801 NAMSOS, telefon 74 27 42 96

Abonnement: NORSKNYTT, Postboks 303, 7601 LEVANGER, tlf. 91 7735 34

E-post: post@norsknytt.no – Internett: www.norsknytt.no

Redaktør: Jon Hildrum © Kopiering av stoff som er tilrettelagt for elever, er tillatt.

Abonnement (4 NR. PR. ÅR) KR. 440,- PR. ÅR.

NR 4 - 2006 (109)

NOVEMBER

32. ÅRGANG

Eventyrene er alltid aktuelle

Eventyrene sier noe som er allment, de lærer oss at omsorg og samarbeid er nødvendig. Videre minner de oss om at oppfinnsomhet, omtanke og pågangsmot blir belønnet. Disse eldgamle tekstene som har fulgt oss helt siden vi var små, er alltid aktuelle. Derfor bringer vi også i dette nummer av Norsknytt stoff som er knyttet til eventyrsjangeren. Det har vært interessant og lærerikt å utarbeide artikkelen på side 4 som gir glimt fra eventyrkongen Peter Christen Asbjørnsens innholdsrike og sorgmuntre liv.

“Kan det bli noko nytt utan det som var ein gong?”

Skolen skal være forankret i fortida samtidig som den skal ruste elevene for framtida, er en kjent målformulering. Dikteren Olav Duun lar den sterke kvinnen Åsel i “Juvikfolket”, stille følgende spørsmål: “Kan det bli noko nytt utan det som var ein gong?”

På side 6 slår vi et slag for å aktivisere elevene i emnet lokalhistorie. Vi foreslår et opplegg der elevene kan delta i arbeidet med å synliggjøre historiske minner. En slik innsats vekker en positiv interesse for lokalsamfunnet, samtidig som den styrker følelsen av tilhørighet og trygghet.

Redaktørskifte i Norsknytt

Etter 32 år som redaktør for Norsknytt, sier gammelredaktøren nå takk for seg. Ny redaktør fra og med årgangen 2007 blir Øystein Jetne. En kort presentasjon av ham står på side 2. Vi ønsker han velkommen og sier lykke til med arbeidet.

En kort oversikt over Norsknytt 32-årige historie finnes på side 3.

Norsk er moro

På Skriv og syng-siden (s. 32) står norskfagsangen, “Norsk er moro”. I 32 år har Norsknytt ivret for å få bredere smil og mer humor inn i norskfaget. Arbeid med språk skal være lystbetont. Ofte har Norsknytt minnet om følgende: Det er kort veg fra a-ha til ha-ha. Ros gir energi. Bli kjent med homonymene, ordgruppen med smil i. Vi har hatt vitsekurs, presentert muntre vers, limericker, stev, språknøtter og sketsjer m.m. Vi vet at humor er en viktig medspiller i skolen og overalt ellers.

Kryssordvinnere i Norsknytt 3 – 2006

Nynorsk og bokmål

Eline Hansen, 10 B, Skrim ungdomsskole, Fleichers vei 12, 3615 Kongsberg

Mikael Torseth, 10., Namsskogan skole, 7890 Namsskogan

Eirin M. Fidje, 9., Engesland skule, 4768 Engesland

Maktl Nilsen, 10 B, Flekkefjord ungdomsskole, 4400 Flekkefjord

Cathrine Svarteberg 9 C, Ål ungdomsskule, Torget 1, 3570 Ål

Ola Amdal, 10., Namsskogan skole, 7890 Namsskogan

Eirin M. Fidje, 9., Engesland skule, 4768 Engesland

Vi gratulerer kryssordvinnerne. Husk: Når vi løser kryssord, utvider vi ordforrådet vårt, forbedrer rettskrivningen og gir hjernecellene mosjon. Dessuten: Hver gang vi finner et ord som passer inn i rutenettet, er en liten gledesstund.

Vi gir en ekstrapremie til 10. klasse ved Namsskogan skole for god orden, ryddighet og tydelig skrift i kryssordløsningene.

Den nye Norsknytt-redaktøren presenterer seg

Norsknytt får ny redaktør fra og med årgangen 2007. Her kommer en foreløpig presentasjon av den nye redaktøren i stikkordsform:

- * Øystein Jetne (f. 1971) ungdomsskolelærer ved Midtstuen skole i Oslo på det sjuende året, underviser i norsk og samfunnfag.
- * Har mellomfag i nordisk fra Universitetet i Oslo, sommerkurs fra Island, Sverige og Danmark.
- * Journalistutdanning fra Volda, har skrevet for Hallinggdølen, Oppland Arbeiderblad og Adresseavisen.
- * Har vært konsulent for Norsk språkråd i forbindelse med innføring av nye grammatiske begrep til skolebruk.
- * Er med på å utvikle nasjonale leseprøver for ungdomstrinnet, PISA-prøven i lesing og rettskrivningsprøver for Oslo-skolen.
- * Medforfatter i Neon, Det Norske Samlagets norskverk for ungdomstrinnet.
- * Hobbyer: Fotografering, friluftsliv – og flere.

Øystein Jetne sier at han er meget godt fornøyd med Norsknytt både når det gjelder profil og innhold. Han er sikker på at brukerne vil kjenne igjen den gode grunntonen i bladet også når han overtar som redaktør.

Gammelredaktøren takker for seg – etter 32 år

Med Norsknytt-nummer 109 takker gammelredaktøren for seg etter 32 lærerike og interessante år. Det var Nord-Trøndelag pedagogiske fellestjeneste som stod som utgiver fra starten av. I sju år var Tore Berg og Jon Hildrum redaktører. De siste 25 åra har Jon Hildrum vært alene om redaktørjobben. Fra 1989 har Bjarne Berre vært forretningsfører for Norsknytt ans.

Abonnenter over hele landet – og i utlandet

Norsknytt ble i de første åra bare sendt til grunnskolene i Nord-Trøndelag. Etter hvert har en rekke skoler og lærere over hele landet ønsket å abonnere. Også norske skoler i utlandet har bedt om å få Norsknytt tilsendt. Aldri har vi drevet noen vervekampanje av abonnenter. Aldri har vi mottatt noen pengestøtte, og aldri har vi hatt annonser på våre sider. Bladet ble vist til ved de mer enn 500 kurs jeg har holdt for norsklærere fra hele landet. På det meste lå abonnementstallet på om lag 800.

Jordnær metodikk, praktiske tips, enkle undervisningsopplegg

Norsknytt har ikke vært bladet med lange, lærde artikler. Nei, praktisk jordnær metodikk har stått i høysetet. Faglige tips, enkle undervisningsopplegg, utfyllingsoppgaver der åpne linjer og rubrikker står og roper på svar, er typisk Norsknytt-stoff. Attåt-opplysninger om forfattere og språk som lærerne kan krydre undervisninga i med, finnes i Norsknytt.

Vi har forsøkt å formidle tekster med smil i. Humoren er en gudegave til alle. Det er alt for mye gravalvor i norsk skole. Læreplanen fra 1997 var visstnok den første som nevnte ordet humor!

Kryssordene er populære

Et bra bevis for at sidene i Norsknytt brukes flittig i klasserommene er bunkene med kryssordløsninger som strømmer inn til redaktøren fire ganger i året. Når heiarop, tegninger og kommentarer følger med, er det morsomt å få så mye post. Tydelig er det i alle fall at det er behov for en mottaker av elevsysler.

Det har vært i tidsskiftets ånd å bruke skjønnlitteratur som premier. Å motivere elevene til å lese skjønnlitteratur har vært en hjertesak for Norsknytt. Gjennom varierte opplegg for diktskriving, oppmuntrer vi elevene til å skrive dikt selv. Alle har et dikt inni seg, har vært slagordet vårt. I årenes løp har vi presentert mange kortdikt av små og store diktere. Slike tekster gir ettertanke og glede. Når bladet ikke har nådd skolene i god tid før tentamen, har tentamensoppgavene blitt etterlyst.

Store endringer i norskfaget

Norsknytt har gjennomlevd fire læreplaner. M74 knyttet nye elementer til faget og gjorde norsk til avdeling for mang-sysleri i skolen. M87 slo sterkt til lyd for sjangerlære og litteraturkunnskap. L97 kom med mål og hovedmomenter og formuleringen "i opplæringa skal elevene". Videre ble tema- og prosjektarbeid vektlagt. Selvsagt inneholder disse læreplanene mye mer enn de momentene som er nevnt her. Høsten 2006 ble som kjent, en ny læreplan tatt i bruk.

Det er ingen tvil om at norskfaget er blitt mer elevvennlig i løpet av de siste tre tiårene. Jeg vil våge den påstand at jevnt over har det aldri vært skrevet så variert og bra i grunnskolen som nå. Aldri har elevene lest så mye fag- og skjønnlitteratur som nå. Lesing og skriving befrukter hverandre gjensidig. Men det er ingen grunn til å slå seg til ro med at ferdighetene i lesing og skriving er gode nok. Mye kan og må forandres.

Den krevende oppgaven ønsker jeg norsklærerne til lykke med, samtidig som jeg takker lærere og andre samarbeidspartnere for hyggelig og inspirerende samarbeid gjennom 32 år.

Jon Hildrum

Eventyrkongen på femtilappen var stadig blakk

Selv om Peter Christen Asbjørnsen (1812-1885) nå står avbildet på en pengeseddel, var han aldri noen rik mann. Tvert imot, i en periode på slutten av 1830-tallet, var han så forgjeldet at han ikke turde å vise seg på gata i Oslo. Pengeoppkrevere var stadig på jakt etter ham. Asbjørnsen flyttet derfor fra hybel til hybel, og stadig til en dårligere. Det gjorde han fordi han ikke hadde penger til å betale husleia med, og fordi han måtte komme unna pengeoppkreverne.

Til slutt ble det så ille at han rømte til ei lita øy i Oslofjorden. Her bodde han i et hus midt på øya. Han hadde tilgang til båt på hver side av øya. Hvis oppkreverne kom i land på den ene siden, kunne han komme seg bort, uansett hvilken side de kom fra.

Peter Christen Asbjørnsen ble født i 1812, det verste året folk kunne huske. Sult og fattigdom preget det dansk-norske kongerike der Norge var underlegen utkant. To år etter at Peter Christen kom til verden i en glassmestergård i Oslo, ble den nye norske nasjonen født. Den unge gutten og den nye nasjonen vokste opp og modnet seg sammen. Gutten, Vesle-Petter som han ble kalt, var en kortvokst og rund plugg, nærsynt og med en kraftig lesning, noe han beholdt hele livet.

Eventyrene som han sammen med vennene Jørgen Moe samlet og skrev ned, har som regel en lykkelig slutt: Askeladden fikk prinsessen og halve kongeriket! Asbjørnsen derimot, fikk merke det store klasses skillet i samfunnet. Han fikk ikke den kjæresten og det familielivet han ønsket seg.

23 år gammel ble han hemmelig forlovet med Caroline Marianne Grynder (19). Han var da huslærer for Caroline og hennes yngre brødre på storgården Nedre Fjeldstad på Romerike. Men familien ville ikke vite av forholdet mellom datteren og den fattige studenten. Derfor sørget de for at Caroline ble tvangsgiftet med en lensmann. Senere tok Asbjørnsen hevn: Han karikerte Carolines far på en grusom måte i en av fortellingene han skrev.

Asbjørnsen giftet seg aldri, men i mer enn ti år vør han samboer med ei svensk dame som ble kalt jomfru Anderson. Hun tjente seg rik på hotell drift i Oslo og støttet eventyrforfatteren med penger.

Flittig og allsidig naturforsker, forstmann og skribent

Asbjørnsen hadde allsidige interesser. Han fikk i 1846 stipend for å gjøre undersøkelser av havbunnen. I den sammenheng deltok han i flere ekspedisjoner både i Norge og langs Middelhavskysten. Senere ble han forstmann og satte i gang skogplanting både på Vestlandet og i Trøndelag. Ennå lever åtte av ni platanlønnetrær som Asbjørnsen plantet på Sundnes gård på Inderøya i Nord-Trøndelag.

Fra 1864 ble torvdrift hans hovedarbeid. Han lærte bøndene å vinne ut brensel fra myrene. Dette ble en industri som fikk nasjonal betydning. Han hadde et meget vidt interessefelt som han gjerne ville gjøre andre delaktige i. Asbjørnsen var således den første som presenterte Darwins teorier for den norske offentligheten, i 1861. Under pseudonymet Clemens Bonifacius ga han i 1864 ut kokeboka "Fornuftigt Madsel" som førte til den store diskusjonen som ble kalt "graustriden".

Men i norsk åndshistorie er det først og fremst den store eventyr- og sagnfortelleren Asbjørnsen som vil bli husket. Han sørget for å gjøre skriftspråket vårt mer muntlig i tonen. For senere diktning fikk hans naturskildringer og folkelivsbilder stor betydning.

Bjørnstjerne Bjørnson takket Asbjørnsen slik: "Gud skal vite at det var blitt lite av meg, hadde ikke du vært." Henrik Ibsen fant sagnet om Peer Gynt i Asbjørnsens skrifter. På Sankthanshaugen i Oslo kan vi se B. Bergsliens mektige statue av vår joviale og folkekjære eventyrkonge.

Kilder: Truls Gjefsen: "Peter Christen Asbjørnsen – diger og folkesæl" og diverse artikler.

HUNDREÅRSMINNE FOR HALLDIS MOREN VESAAS I 2007

”Uten diktene ville ikke menneskene være mennesker mer”

I 2007 er det 100 år siden forfatteren Halldis Moren Vesaas ble født. Hun er en av Norges fremste lyrikere. Hennes dikt stod stadig på ønskelisten i det populære radioprogrammet ”Ønskediktet”. I tillegg til å skrive gode dikt, gjendiktet Halldis Moren Vesaas mellom 40 og 50 utenlandske dramaer til norsk. Hun skrev barne- og ungdomsbøker og menoarbøker om Tarjei Vesaas som hun var gift med. Hun var også kjent for artiklene og essayene hun skrev og foredragene hun holdt. Det er en allsidig forfatter som vil bli hedret og minnet i 2007. Hun døde i 1995.

For et par tiår siden hadde en kollega og jeg avtalt et intervjumøte med Halldis Moren Vesaas. Intervjuet skulle brukes i diktkapittelet i ei sjangerlære for ungdomsskolen. Halldis Moren Vesaas hadde foreslått at vi kunne møtes i bibliotekbaren på hotell Bristol i Oslo.

Da hun fikk vite at vi begge to underviste i ungdomsskolen, fortalte hun at hun kjente elever fra ungdomsskolen fra utallige opplesninger i gymnastikksaler rundt om i Norge. ”Jeg må innrømme at jeg gruer meg på forhånd til å gå inn til ei slik ung forsamling av ”ville dyr”. Husk at de er ”tvangsinnlagte”. De er ikke frivillig der på skolen for å høre dikt!” sa Vesaas. Nedenfor står utdrag av intervjuet der med den folkekjære forfatteren fortalte fra ungdomstida si.

Leste diktet ”Ung son” ved besøkene på skolene

”Når jeg leser den første strofen, pleier det å bli en del knising. Men når den første sjenansen hos elevene la seg, nøy jeg stillheten og den lydhøre stemningen som senket seg over forsamlinga. Da er ungdom det beste publikum jeg kan ha.”

Halldis Moren Vesaas hadde skrevet bestandig

”Jeg har skrevet helt fra jeg var liten. Far min, Sven Moren, var forfatter. Heime hos oss var lesning og skriving like naturlig som å strikke, hogge ved eller vaske opp. Når jeg fikk oppgaver på skolen, skrev jeg dem to ganger, først på nynorsk, så på bokmål, så moro syns jeg det var å skrive. Skolemålet var nemlig bokmål heime i Trysil, mens far min var ivrig nynorskmann.”

Som 15-åring fikk hun offentliggjort tekster

”Som 15-åring ble jeg redaktør for den håndskrevne avisa i ungdomslaget heime i Trysil. Avisa var fylt av uhøytidelige dikt, noveller og en blanding av alvor og fleip. Ofte skjemtet vi med folk i bygda. Skulle det i det hele tatt bli noen avis, måtte redaktørene, jeg og en gutt, skrive nesten alt selv. Allerede som 9-åring fikk jeg forresten noen tekster trykt i Norsk Barneblad.”

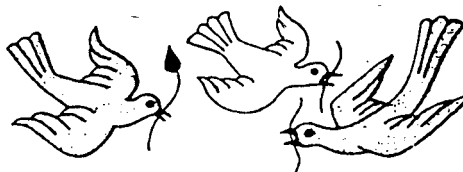
Flaut å vise fram diktene til andre

”Unge mennesker er ofte usikre på om det de skriver har noen verdi. Mye av det jeg diktet som ung jente var høyst personlig, en betroelse til papiret jeg skrev på. Et dikt formidler de innerste tankene dine, tanker du gjerne vil holde hemmelig. Jeg gjemte de første diktene mine godt under madrassen. Ingen måtte finne dem, aller minst far min, han som var dikter.”

”Uten diktene ville ikke menneskene være mennesker mer. Uten diktningen og verdier som er i slekt med den, tror jeg verden ville gå under.”

Ung son (utdrag)

Handa som låg med sprikande fingrar
opp mot mitt bryst da du låg der og drakk,
kviler i dag på ditt harde mannskne,
krøkt ikring ingen ting, ledig og slakk.
Halldis Moren Vesaas

Hele intervjuet står i Falch -Ytter, Hildrum, Solheim: Fra eventyr til essay, Aschehoug

Hulter til bulter med grammatikk, dikt og ordspråk

A Ordspråk hulter til bulter 1

Orda i ramme nedenfor skal danne et ordspråk. Her får du litt grammatikalsk hjelp til å sette orda i rett rekkefølge: Ord nr. 2, 4 og 10 i ordspråket er alle substantiv. Ord nr. 2 og 9 er preposisjoner. Det eneste verbet i ordspråket skal stå som ord nr. 5. Ordspråket begynner med en artikkel. Skriv ordspråket.

bedre i enn taket fugl på handa er ti en

Fyll svaret inn i dette svarskjemaet.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

1 Hva vil dette ordspråket lære oss, tror du? Skriv ei utgreiing.

2 Hvilken ordklasse er ord nr. 8?

B Setning hulter til bulter

Orda i ramma nedenfor skal danne ei setning med mening i. Setninga har ord fra alle ti ordklassene. Ord nr. 3 og 12 er verb. Ord nr. 3 er et sterkt verb. Ord 8 og 10 er substantiv. Ord 4 er pronomen, 5 er preposisjon, 11 er konjunksjon, 13 er interjeksjon, 7 er adjektiv. Setninga begynner med et tallord. Skriv setninga.

fargerikt hurra og går mai med syttende et roper tog vi i flagg

Svarskjema

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

C Dikt hulter til bulter

Ord i ramma skal danne et dikt skrevet på fire linjer av Harald Sverdrup. Ord nr. 3 og 6, 10 og 12 er enderimord. Ord nr. 3, 6, 8 og 12 er substantiv. Ord 12 er intetkjønn. Ord 4 og 9 er verb. Ord 2 er adjektiv. Ord 1 er preposisjon. Skriv diktet på fire linjer.

er smilehull hatter gamle av latter full min i bor hatt mye

Svarskjema

1		2		3	
4		5		6	
7	8		9		10
11			12		

1 Hvilken ordklasse hører ord 7 heime i? Enn ord nr. 10?

2 I dette diktet bruker Harald Sverdrup det litterære virkemidlet personifisering. Hvor i diktet finner du dette? Forklar hva det er.

Synliggjøring av lokalhistorie

Læreplanen legger vekt på at elevene skal få solid kjennskap til lokalmiljøet sitt. Det styrker følelsen av tilhørighet og gir trivsel. Studier av nære forhold er en god grunnmur å bygge på når en skal studere nasjonale og globale emner. Å gå fra det nære til det fjerne er god pedagogisk lære.

Lokalhistorie er en sentral del av lokalkunnskapen. Mange skoler gjør en god innsats for å synliggjøre historiske minner i lokalmiljøet. Prosjektene er ofte enkle, men de er likevel til nytte og glede både for fastboende og turister. Aktiviteten vekker interesse i nærområdet, elevene får positiv respons, noe som bidrar til å gjøre arbeidet lystbetont. Publisering av prosjektene på skolens heimeside er av det gode. Et slikt prosjekt gir elevene kunnskap og innsikt i bruk av IKT. De får øving i tekstbehandling, bruk av regneark og diagrammer og bildebehandling. Opplysninger om lov om opphavsrett og personvern flettes også inn.

MANGE PRESENTASJONSMÅTER

Små plakater og oppslagstavler med opplysning om lokal historie, merking av vandreløyper, oppsetting av varder, artikler i lokalavisa, innslag i nærradioen, enkle publikasjoner som gjør folk oppmerksom på historiske "stasjoner," er eksempler på presentasjonsmåter.

En idedugnad viste at det var mange felt elevene kunne tenke seg å arbeide nærmere med. Her er noen av forslagene som kom på tavla etter at elevene fikk fire minutter til en tenke- og noteringsstund:

Skolen vår, kirka, minnesmerker, navna bak gatenavna, idrettsplassen, byfjellet, samfunnshuset, nybrua og gammelbrua, kinoen, jernbanestasjonen, dampskipskaia, flyplassen, helsesenteret, museet, meieriet, spesielle butikker, dyr i nærmiljøet, kirkegården, personer i lokalmiljøet, avisa, politiet, posthuset, sykehuset

Fra disse forslagene ble noen få emner valgt ut. Det er svært viktig å begrense omfanget av hvert emne.

HISTORISKE SKUESPILL, TABLÅER

Det er sagt at nesten hver bygd i Norge har sitt historiske skuespill. Selv om dette er en overdrivelse, er mengden av slike skuespill store. Sikkert er det at mange skoleelever har deltatt i slike spill og har skaffet seg verdifull erfaring. En rekke skoler har også dramatisert lokalt stoff og framført scenebilder og tablåer. Dette er nyttig på mange vis.

LANDSLAGET FOR LOKALHISTORIE I SKOLEN (LLS)

Med tanke på å oppdatere lærere faglig og pedagogisk arrangerer LLS kurs. Sommerkurset 2006 var lagt til Lofoten. LLS som ble stiftet i 1978, utgir fagtidsskriftet "Fotefar" fire ganger i året.

På internett finnes nærmere presentasjon av LLS.

Femradere med ulike vanskegrader

A Femrader en ettords femtelinje

Femraderen er et kortdikt. Som navnet sier, består diktet av fem linjer. Den enkle utgaven der femte linje består av ett ord, er lett å skrive. Linjene bygges opp på en bestemt måte, slik:

1. linje består av ett ord: selve emnet (substantiv)
2. linje består av to ord: beskriver emnet (adjektiv)
3. linje består av tre ord: forteller om handlingen (minst ett verb)
4. linje består av ett ord: gjentar emnet (substantiv)

Studer de tre eksemplene nedenfor:

Tomaten
rød rund
god syrlig smak
aller best som ketchup
tomaten

Fødselsdag
spennende festlig
åpner mange pakker
Blir glad og overrasket
Fødselsdag

Ord
lange korte
Vi skriver mange
og tankene får vinger
Ord

Hva kan femraderne handle om? Det kan være alt mulig – gjerne de små, dagligdagse tingene: pennen din, gensen, sykkel, kniven, halskjedet osv. i en skoleklasse kom disse forslagene fram: et dyr (“dyrrader”), mat du liker (“matrader”), deg selv (“egorader”).

Skriv femrader!

B Femrader med full femtelinje

I stedet for bare å gjenta tittelen kan siste linje munne ut i et ønske. Her bygges diktet opp mot en overraskende slutt, et klimaks. Femrader er praktisk innføring i grammatikk, og passer også godt i fremmedspråkundervisningen.

Slik kan mønsteret være for femrader med full femtelinje:

1. linje: Finn et substantiv som også blir tittelen på femraderen.
2. linje: To adjektiv som beskriver substantivet.
3. linje: Skal inneholde et verb og et adverb.
4. linje: Linjen skal inneholde en sammenligning.
5. linje: Innled linjen med hvis (viss) eller dersom etterfulgt av et ønske.

Eksempel på femradere med full femtelinje:

1 Himmelsenga
2 stor mjuk
3 gir behagelig hvile
4 som på en godværssky
5 hvis bare vekkerklokka ikke ringer

Julegaven
flat, rektangulær,
nesten like stor
som en bærbar PC
hvis den hadde vært tyngre.

Drevne diktere som dyrker dikting av femradere eller cinquain, som formen også kalles, teller stavelser akkurat som i haiku og tanka.

Kontrast – et av de vanligste litterære virkemidlene

Et av de vanligste litterære virkemidlene er kontrast. Kontrast er motsetning. Når to motsatte virkemidler blir satt opp mot hverandre, virke det forsterkende, vi ser verden i et nytt lys. Det svarte blir svartere når det sidestilles med det hvite. Motsetninger tiltrekkes av hverandre, sies det. Når vi sier hvit, tenker vi samtidig svart osv.

Kontrast brukes i nær sagt alle kunstarter, særlig i litteratur, musikk og bildende kunst er kontrast et svært vanlig og takknemlig virkemiddel.

Dikterne bygger opp sine tekster rundt kontraster for å få fram det de har på hjertet. Det kan være kontraster som ung og gammel, lys og skygge, før og nå, liv og død osv.

Linerlas flyvedikt

"Høyt og lavt
i solskinn og regn
i kulde og varme
i lys og i mørke
flyr jeg over landegrenser
vår og høst"
kvitrer den lille lette linerla
til den store tunge kråka
"Heime er best
der er jeg mest"
kraer den krye kråka

Djupvannsdiktet

"Bedre mager og flat
enn feit og rund"
sa flyndra til torsken
Han satt fast i garnet
Hun svømte under
på havets bunn.

Oppgaver

- 1 Hvor mange kontraster (ordpar) finner du i "Linerlas flyvedikt"? Skriv dem ned.
- 2 Skriv ned ordpar med motsatt betydning (kontraster). Bruk tre minutter.
- 3 Kontrastene skrives på tavla. Alle bidrar med sine ord og uttrykk.
- 4 Skriv dikt der kontraster er et av de litterære virkemidlene.
Nå får dere nytte av ordsamlingen på tavla.
- 5 Arranger en opplesningsstund i klassen. Les kontrastdiktene. Bruk flere stemmer i hvert dikt. Da kommer kontrastene bedre fram.

Nesevise

Neser er store.
Neser er små.
Din er en krane
med dråpe på.

J.H.

Hvor mange litterære virkemidler finner du i teksten "Nesevise"?

Du kan velge mellom de 12 virkemidlene som står i rammen.
Påvis de virkemidlene du foreslår.

Gjentakelse, homonym, metafor, kontrast, rim, enderim, rytme, allitrasjon, linjelengde, sammenligning, symbol, oppsett på siden.

Kjenner du dikterne og tekstene deres?

1. Sett forfatternavna fra ramme A inn i forfatterrubrikken slik at det passer med årstala.
2. Sett tekstene fra ramme B inn i tekstrubrikken bak de forfatterne som har skrevet tekstene. Vær oppmerksom på at det er for mange tekster i ramme B.
3. Skriv navn på forfatterne som det er tegninger av nederst på siden. Forslag til navn finner du i ramme A.

Ramme A

Henrik Wergeland, Ivar Aasen, Jostein Gaarder, Petter Dass, Henrik Ibsen, Inger Hagerup, Snorre Sturlason, Olav Duun, Alf Prøysen, Sigrid Undset, Knut Hamsun, Ludvig Holberg.

Ramme B

Sofies verden, Heimskringla, Jeppe på Berget, Peer Gynt, Bør Børson, Småguttenes nasjonalsang, Trost i taklampa, Kristin Lavransdatter, Juvikfolke, Mellom bakkar og berg, Markens grøde, Nordlands trompet, Ja vi elsker, Våre små søsken.

	Levetid	Forfatter	Tekster	Sjanger
1.	1179-1241			
2.	1647-1707			
3.	1684-1754			
4.	1808-1845			
5.	1813-1896			
6.	1828-1906			
7.	1859-1952			
8.	1876-1939			
9.	1882-1949			
10.	1905-1985			
11.	1914-1970			
12.	1952-			

Bagateller eller uønsket oppførsel i klasserommet?

“Alle har et felles ansvar for et læringsmiljø med omtanke for andres behov og respekt for læring. Både den enkeltes hverdag i skolen og muligheter senere i livet kan bli ødelagt hvis konflikt og uorden får sette sitt preg på miljøet. Alle elever har rett til opplæring i ryddige og rolige former, og har selv medansvar for dette” (L97 side 41 og 42)

- 1 Hvilke ord syns du er de viktigste i sitatet ovenfor?
Skriv ned ordene som du har valgt ut.
- 2 Formuler hovedinnholdet i sitatet med dine egne ord.
- 3 Snakk om svarene på oppgave 1 og 2 i klassen. Bli deretter enig om en felles formulering av hovedinnholdet.
Skriv resultatet på en plakat som kan henge i klasserommet.

Uønsket atferd eller bagateller?

Mellom elever er det ofte uenighet om hva som er alvorlig brudd på ordenreglene og hva som er bagateller. Nedenfor er det i tilfeldig rekkefølge satt opp noen eksempler på uønsket oppførsel i klassen.

Sett opp punktene på ei liste slik at det som du mener er mest uønsket kommer først osv.

Drøft deretter resultatet av normeringen. Sett så opp ei liste som viser hva flertallet i klassen mener om saken.

- * komme for seint til timen
- * tygge tyggegummi i timen
- * ta ordet utenom tur i klassen
- * prate når læreren underviser
- * sitte med lue på i timen
- * le hånlig av innlegg til medelev
- * prate når en medelev har ordet
- * sitte med yttertøy på i timen
- * tjuvlåne blanco av medelev
- * rable i lærebøkene
- * banne i timen
- * snakke nedsettende om medelev
- * glemming av skolebøker og lekser
- * stjele skolemateriell fra skapet
- * rape høyt i timen
- * kaste papiravfall på golvet

OPPGAVE

Skriv på grunnlag av den lista du har satt opp en artikkel, et essay eller en reportasje om læringsmiljøet i klassen. Du kan gjerne ta med punkt som ikke er nevnt ovenfor. Lag selv overskrift på teksten din.

Skriv korttekster – bruk malende adjektiver

I tekstene som du nå skal skrive, må du uttrykke deg kort og klart. Legg vekt på å variere adjektivbruken. Bruk fantasien, dikt inn opplysninger slik at tekstene blir levende.

1. Uforklarlig gjenstand på himmelen

I går kveld så du en lysende gjenstand på himmelen. Du skal forklare til en kjenning hva du så og hva du tenkte og følte. Hva vil du si? (Bruk om lag 50 ord).

2. Takk for gaven

Fra en person som du setter stor pris på, har du fått en gave som du ble meget glad for. Skriv et takkekort.

3. Presentasjon av deg selv

I et møte der du skal delta, må alle deltakerne gi en presentasjon av seg selv. Den skal være i ett minutt. Hva vil du si? Skriv det ned.

4. Festmåltidet

Du har gjort en kjenning en tjeneste. Som takk for tjenesten tilbød denne personen, som er dyktig til å lage mat, deg et festmåltid. “Gi meg en detaljert “bestilling”, så lager jeg maten”, sa vedkommende.

Skriv din bestilling. Husk at et måltid skal nytes med flere sanser.

5. Pyntet til fest

Slik ser jeg ut når jeg er stivpyntet til fest. Skriv detaljert om hvordan du ser ut.

6. Trøst til en som ikke vant

En venn av deg har lenge satset kraftig på å vinne en konkurranse. Men så havnet vedkommende langt nede på resultatlista. Hva vil du si til vedkommende når dere møtes? Skriv om det.

7. Etterlysning av en hund

Se nøye på tegningen av hunden. Skriv en detaljert etterlysning etter denne hunden.

Oppgaven nedenfor krever et mer fyldig svar.

8. Femhundrekroneseddelen på golvet

Du står i kø framfor kassa i et handlesenter. En eldre person skal betale varene vedkommende har kjøpt. Du ser at en sammenkrøllet pengeseddel faller ut av lomma til denne kunden. Du legger merke til at en annen person raskt setter foten oppå seddelen og later som ingenting.

Hvilke tanker strømmer gjennom hodet ditt når du ser dette? Hva skjer videre?

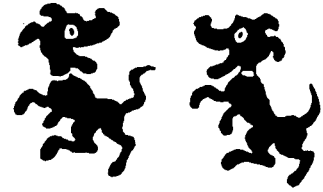
Lag ei fortelling der hele handlinga framfor kassen er med. Bruk de fire fortellermåtene:

Handlingsreferat, skildring, tankereferat og replikk.

Finn ei passende overskrift på fortellinga di.

Skriv sant og saklig

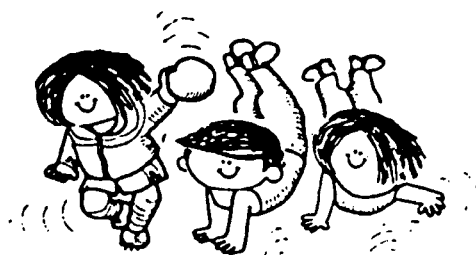
Sakprosa er sanne, ikke oppdiktete tekster, som vi bruker når vi skal informere om noe eller påvirke noen. Framstillingsmåten er saklig og oftest objektiv. Vi kan bruke ulike typer språk når vi skriver sakprosa. Eksempler på sakprosasjangrer er artikler, intervju, referat, rapport, oppskrifter og bruksanvisninger.

- 1 I avisene finner vi ukeprogram for fjernsynet. Ta for deg ukeprogrammet, og skriv om de sendingene du ønsker å se i løpet av uka. Grunngi valgene dine. Overskrift: Dette ønsker jeg å se i fjernsynet denne uka.
- 2 Tenk deg at du er medarbeider i ungdomsbladet «Vi unge». Du får i oppdrag å skrive en artikkel i bladets ukentlige spalte «Ukens yrke». Du får selv velge hvilket yrke du vil skrive om. (Du kan gjerne flette et intervju med en yrkesutøver inn i artikkelen.) Lag selv overskriften til artikkelen.
- 3 Du er mor/far til en ungdom på din alder. Grei ut om denne ungdommen og om hvordan du oppdrar henne/ham. Overskrift: Slik skal en tenåring oppdras.
- 4 Lag et intervju med en eldre person om hennes/hans skolegang. Spør om hvilke fag de hadde, om bøker og hjelpemidler, om disiplin m.m. Lag overskrift selv.
- 5 Klassen din har bestemt seg for å lage ei «medlemsbok» der alle i klassen skriver en presentasjonsartikkel om seg sjøl. Skriv din sjølbibliografi til denne boka.
- 6 Slik vil det se ut her om ti år. Tenk deg ti år fram i tida. Du tar en tur gjennom et område på heimstedet ditt. Velg selv ut et område. Grei ut om hva du ser.
- 7 Slik lager jeg og serverer favorittretten min. Skriv om råstoffene du vil bruke og om tillagingen av retten. Grei ut om festbordet du vil dekke og om hvordan retten skal serveres.
- 8 Klassen din skal være vertskap for en klasse fra vennskapskommunen i Danmark. Sett opp et program for de tre dagene besøket skal vare. Gi gjerne utfyllende forklaringer til noen av programpostene du setter opp.
- 9 Slik ville jeg kle meg til fest dersom jeg kunne kjøpe inn klær og utstyr uten tanke på hva det kostet. Beskriv hvordan du ser ut når du har fått på deg all feststasen.
- 10 En av dine brevvenner har fått et kjæledyr. Denne personen ber deg om råd når det gjelder oppdragelse og stell av kjæledyret. Skriv et brev der du gir vedkommende råd og opplysninger om dyrestell.
- 11 Du besøker et sted der du får god kontakt med ungdommene og ungdomsmiljøet. Noe av det ungdommene driver med her, kan vi sannelig gjøre heime også, tenker du. Skriv et brev til en kamerat heime og fortell om ungdomsaktiviteten på det stedet du gjester.

HYMONYMER – på kryss og tvers

Hymonymer er ord som staves og uttales likt, men har ulik betydning. Ordet krone kan f.eks. bety både en mynt og hodepynt – alt etter den sammenhengen det står i. I kryssordet vil det stå: Mynt/hodepynt. Løsningen (nøkkelordet) blir her krone.

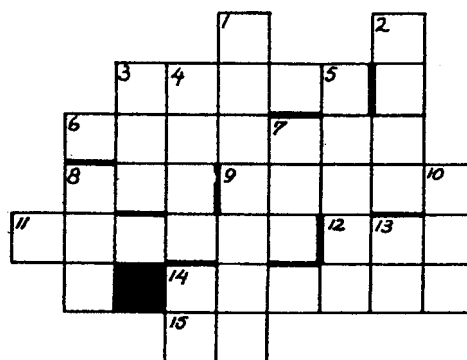
Kryss 1

Vannrett:

3. Trangt/eksploberte
6. Hatten/brødstykket
8. Kostbar/firfoting
9. Male/gå (om tida)
11. Dekke for ansiktet/ del av strikketøy (flertall)
12. Vrimle/stolt, overlegen
14. Svømmefuglene/bakdelene
15. Månefase

Loddrett:

1. Festene/lærkulene
2. Juling/sparekasse
3. Blyg/unngå
4. Eng/orm
5. Legge tak/sjarm
7. Mann/beholder
8. Basseng/brikkespill
10. Tre vokaler
13. Forkortelse for nummer (omvendt)
14. Artikkel

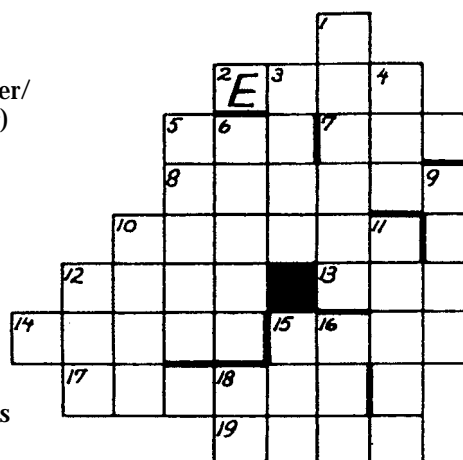
Kryss 2

Vannrett:

2. Jentenavn/ekte, fornem
5. Stor isflate/brette ut, spre
7. Bergtopp
8. Vakker/er utett
10. Krøllen/sangen
12. Husdyr/nikk
13. Skogsdyr/skjær/seileruttrykk
14. Steikeplate/si takk
15. Stort rovdyr
17. Er på tur/stiller opp (f.eks. en stige)
19. Mynt/er taus

Loddrett:

1. Hagesenger/sitteredskaper/ retter ut (f.eks. en spiker)
3. Golv til sjøs/på bilhjulet
4. Hodeplagg/flamme
5. Stort hus/skrivepapir
6. Nå fram/geledd, linje
9. Hageredskap/ta med (f.eks. en bygning)
10. Ta bort ugras/liten dør
11. Hender/på bjørka
12. Naken/på grana
15. Ekkel/kjøreretning til sjøs
16. Mynt/legemsdel
18. Alfabetnaboer

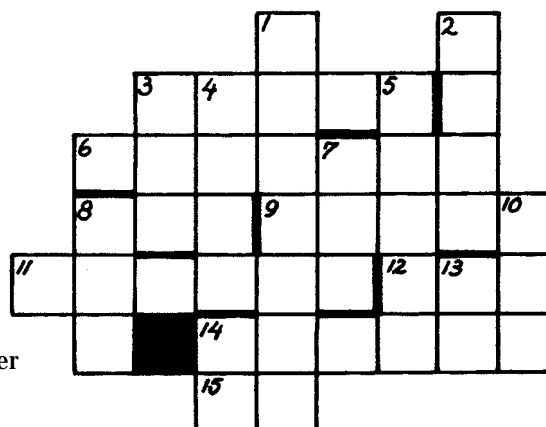
Kryss 3

Vannrett:

3. Trangt/eksploberte
6. Hatten/brødstykket
8. Kostbar/firfoting
9. Male/gå (om tida)
11. Dekke for ansiktet/ del av strikketøy (flertall)
12. Vrimle/stolt, overlegen
14. Svømmefuglene/bakdelene
15. Månefase

Loddrett:

1. Festene/lærkulene
2. Juling/sparekasse
3. Blyg/unngå
4. Eng/orm
5. Legge tak/sjarm
7. Mann/beholder
8. Basseng/brikkespill
10. Tre vokaler
13. Forkortelse for nummer (omvendt)
14. Artikkel

Kjente tekster i uvant sjangerdrakt

(Sjangertransponering)

Du kjenner sikkert igjen innholdet i tekstene nedenfor. Men likevel merker du at det noe nytt og uvant her. Tekstene er skrevet i en annen sjanger enn vanlig. Et eventyr blir vanligvis ikke presentert som ei dagsnytt- eller avismelding.

Oppgaver

- 1 Nevn noen sjangerkjennetegn fra eventyr som mangler i disse "eventyrmeldingene".
- 2 Hvilke typiske avisnotiskjennetegn finner du i disse eventyrtekstene?
- 3 Skriv navna på de fire folkeeventyra som du tenker på når du leser avisnotisene.
- 4 Dikt opp noen avisnotiser på grunnlag av kjente folkeeventyr. Lag deretter en gjettekonkurranse om hvilke folkeeventyr som skjuler seg bak notisene.

1.
En oppskaket mann ringte i går til vår redaksjon og fortalte at han hadde sett noe helt utrolig ved Storbrua. Tre bukker i forskjellig størrelse hadde prøvd å gå over brua. Da dukket det plutselig fram et svært uhyre under brua. Det så ut som et troll!

Trollet ga seg til å brøle og krangle med bukkene. Enden på det hele ble at den største av bukkene stanget til trollet slik at det stupte i elva og forsvant i fossen. «Det hele var rett og slett eventyrlig,» sukker mannen som har varslet lensmann, presse, radio og fjernsyn om det han har sett. Selv vil han nå la seg undersøke av psykiater.

2.
En småbruker fra Åslia gjorde det riktig godt i går. Han dro til byen og skulle selge ei ku, men handelen gikk riktig dårlig. Han kom heim uten et eneste øre, men på heimvegen hadde han vedda med naboen sin. Det veddemålet vant han og ble 100 daler rikere.

(Tittelen på dette eventyret er navnet på hovedpersonen i eventyret.)

3.
Ei kjerring falt i går i elva nedenfor Storfossen og ble tatt av den strie strømmen. Mannen hennes sammen med gårdsfolket og naboene soknet etter henne uten resultat.

Siste:
Kjerringa er nå funnet i elva ovenfor fossen med ei saks i handa. Mannen opplyste at kjerringa alltid hadde vært annerledes enn kjerringer flest. Derfor kom han på å lete ovenfor fossen. Lensmannen skal nå etterforske denne drukningsulykken nærmere.

4.
Ola Nordigarden og Ola Sørigarden er anmeldt for konemishandling. De skal begge ha banket konene sine med bjørkeris.

Til sitt forsvar sier Ola Nordigarden at kjerringa hans narret ham til å tro at han var død, la ham i ei kiste og fikk istand begravelse.

Ola Sørigarden sier at kjerringa hans hadde fortjent stor straff, for hun sa hun sydde usynlige klær til ham. Derfor møtte han fram splitter naken i begravelsen til Ola Nordigarden.

Tekstene på denne sida og annet eventyrstoff er innspilt på NORSKKASSETT 8: Vi tipper eventyr.

Forstår du svensk og dansk?

Grannespråkene våre, svensk og dansk, er nesten som tre dialekter innenfor ett og samme språk. Langt tilbake i tida, for mer enn tusen år siden, hadde dansker, nordmenn og svensker det sammen språket. Urnordisk kaller vi dette språket.

Omkring vikingtida begynte det å skje store endringer i dette språket. Disse endringene utviklet seg ulikt i de forskjellige områdene i Norden. Etter hvert ble det snakk om tre forskjellige språk: Dansk, norsk og svensk. Noen ord er ulike på de tre språkene, men likhetene er større enn forskjellene.

Det sies at vi nordmenn forstår grannespråkene best. Vi er vant med å lytte på svensk fjernsyn. Vårt bokmål er utviklet fra dansk språk. Spøkefullt er det sagt at dansk språk er norsk med mange skrivefeil! Nedenfor står en alfabetisk liste over noen danske og svenske ord som er helt ulike våre egne. Disse ordene har skapt misforståelser nå og da. Derfor kan de være nyttige å kunne.

Dansk:

lynslås
pige
sæbe
hakkebøf
dreng

Svensk:

pojke
flicka
pannbiff
tvål
blytlås

Svensk

affär
artig
bio
brevlåda
bädd
ficka
flicka
fråga
ful
fönster
glass
glasögon
grädde
hitta
kudde
ledsen
lugn
mössa
näsduk
pojke
rar
resväska
rolig
semester
stad
svår
tidning
trevlig
trädgård
tråkig
tull
tvätta
tvål
vykort

Norsk

forretning
høflig
kino
postkasse
seng
lomme
jente
spørre
fæl, stygg
vindu
iskrem
briller
fløte
finne
pute
lei seg
rolig
lue
lommetørkle
gutt
søt, hyggelig
koffert
morsom
ferie
by
vanskelig
avis
hyggelig
hage
kjedelig
toll
vaske
såpe
visittkort

Dansk

bange
dreng
grim
grine
hold (subst.)
kartofler
kun
lide (verb)
morgenmad
mose
rar
sjovt
skægt
sær

Norsk

redd
gutt
stygg
flire, le
lag
poteter
bare
like
frokost
myr
sør, hyggelig
morsomt
gøyalt
rar

Merk disse tallene:

halvtreds	femti
tres	seksti
halvfjerds	sytti
firs	åtti
halvfems	nitti

Merk disse betegnelsene:

stuen	1. etasje
1. sal	2. etasje
2. sal	3. etasje

Bandeord

- Hans, er det dig, der har lært papegøjen bandeord?
- Nej, tværtimod, mor.
- Tværtimod? Hvad mener du med det?
- Jeg har lært den de ord, den ikke må sige.

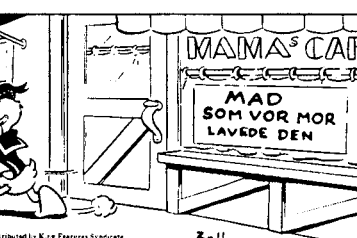
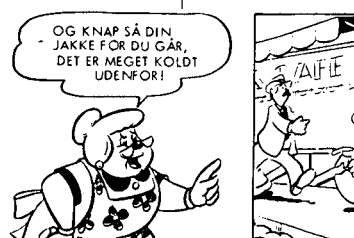
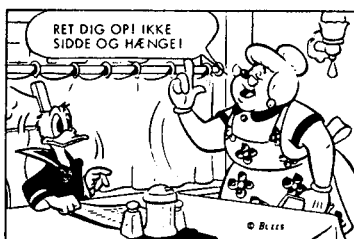
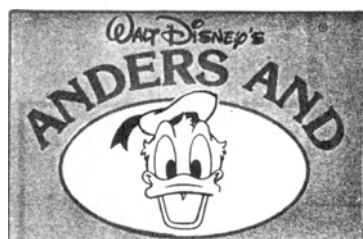
Oversett fra dansk og svensk til norsk

BLONDIE

1

2

A

3

»Kunne du i det mindste ikke sige goddag. Du kommer bare ind og sætter dig og læser i blade. Du siger aldrig en lyd om, hvad du har foretaget dig. – Det er godt, at man ikke skal gå op ad dig hele dagen. Så ville jeg kede mig ihjel.«

(Far til sin 15-årige datter)

B

»Hold nu op med at snakke. Munden går jo på dig hele tiden. – Det er snart ikke til at tænke en tanke. – Lad nu være med at spørge hele tiden og gå ind til dig selv og leg.«

(Mor til sin 5-årige søn)

C

Sluta, sluta!
Springer upp i rummet
skriker, gråter
smäller i dörr'n
Å, vad jag är arg!
Alla grålar just på mej
Aldri på lillbrorsan
Lugnar mej så småningom
Bäst att gå ner igen
Låtsas om ingenting,
men det känns i alla fall

gråla: skjelle
lugna: roe

1. Oversett tekstene i tegneserieboblene og de tre tekstene nederst på arket til norsk.
2. Lag overskrifter på alle tekstene.
3. Hvilken tekst likte du best? Hvorfor?

Små drypp fra lærer til lærer

Fortellinger er gull verd i undervisningen

Fortellinger får lærestoffet til å festne seg. Folk har alltid hungret etter fortellinger, for de hjelper oss med å se sammenhenger og løsninger. Det fastslo de gamle greske vismenn for mer enn 2000 år siden. "Fortellinger om det som kunne ha skjedd, er sannere enn det som har skjedd", sa Aristoteles (384 – 322 før Kristus).

I all historieundervisning, også litteraturhistorie selvsagt, er fortellingene gull verd. Fortellinger gjør personer levende for oss. I vår fantasi bygger vi ut fortellingene og gjør stoffet til vår eiendom. Lykkelig er den lærer som har et stort forråd av fortellinger som han kan levendegjøre lærestoffet med.

Det folk husker best fra "Dagsrevyen" på fjernsynet, er innslag der fortellinger er knyttet til sakene. Framtidsforskere sier at folk vil gå lei av det evinnelig nyhetsmaset. Snart blir det igjen tid for fortellingen. Den store oppmerksomheten som Harry Potter og Ringenes Herre har fått både som bok og film, taler sitt tydelige språk om at folk setter pris på fantastiske fortellinger.

Klapp på substantiv, tramp på verb

Det er alltid behov for å finne fram til variasjoner i undervisninga. Nye innslag frisker opp og gir motivasjon. Her er en annerledes aktivitet for grammatikkundervisninga. Etter at elevene er blitt godt kjent med de største ordklassene, kan følgende grammatikkleik prøves: Læreren leser sakte og tydelig en tekst. Elevene får beskjed om å klappe når de hører et substantiv og trampe når et verb blir lest.

Kanskje er det enklest å gjennomføre leiken for små grupper først. En gruppe kan også få i oppdrag å utforme enkle regler for leiken. Denne leiken kan også brukes på andre emner. Mulighetene er mange. En samling titler med kjent litteratur kan leses opp. Elevene får følgende beskjed: Tramp på Ibsen, klapp på Hamsun.

Halen til fuglen og fisken

Når vi bruker mange fellesord eller "sekkeord", skrumper språket. "Når språket skrumper, skrumper også virkeligheten", sier den danske dikteren Uffe Harder. Språket blir utarmet og nyansefattig og framstår som et dårlig redskap for tanker og kommunikasjon.

I programmet for unge i radio og på fjernsyn tales ofte om dyr, det er bra. Men skremmende ofte har jeg hørt uttrykkene halen til fuglen og halen til fisken. Fiskene har som kjent spord, mens fuglene er utstyrt med stjert, svans eller vele. Firbeinte dyr har rove, rumpe, svans, stumb eller stuss. Elevene må oppmuntres til å bruke presise ord i stedet for uttrykk som "saka", "greie" eller "dings".

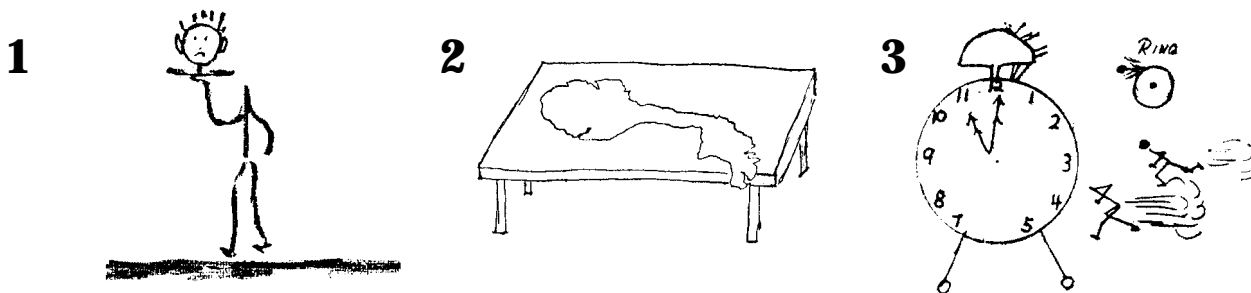
Disse ordene kan en lese.	En kan bli glad av ord.
Disse ordene kan en høre.	En kan bli sint av ord.
Disse ordene kan en leke.	En kan bli ertet av ord.
Disse ordene kan en lage.	En kan bli trøstet av ord.

En lærer seg å forstå med ord,
en lærer seg å forklare med ord,
og ordene hjelper oss
til å leve med hverandre.

Benkt-Erik Hedin

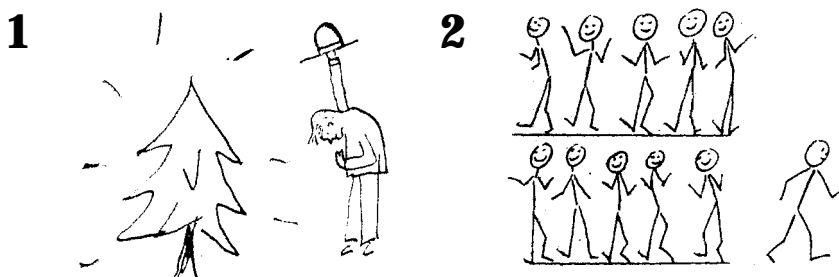
Tegn sanger

Hvilke sanger viser tegningene?

Tegning 1 og 2 illustrerer to kjente sanger av Bjørnstjerne Bjørnson. Tegning 3 viser en kjent eldre skolesang. Hvilke sanger er det? Tegn sanger, og la medelevene gjette.

Hvilke julesanger viser tegningene?

Tegning nr. 1 skulle være lett å tyde, men på tegning nr. 2 har nok tegneren misforstått teksten litt. Løsninger står på side 33.

Finn avløserord for ordet TING

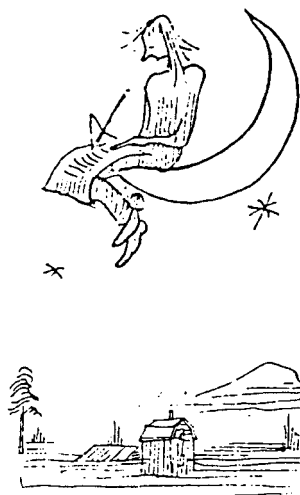
Når vi ikke finner presise ord på gjenstander og saker, bruker vi ofte ordet ting. Finn ord som erstatter ordet TING i setningene nedenfor.

1. Ting som fysikk og kjemi skulle vi ha flere timer i på skolen.	7. Øksa er en ting som kan brukes til mange ting.	13. Ulykken påførte mannen beinbrudd, skrubbsår og andre mindre ting.
2. Hjulvispen er en ting som jeg ofte bruker på kjøkkenet.	8. Fyllepenna er en gammeldags ting.	14. Sceneprogrammet inneholdt god visesang, morsomme sketsjer og andre artige ting.
3. "Dagsrevyen" er en ting som jeg liker å se på fjernsynet.	9. Frimerkesamling er en lærerik ting.	15. Koret framførte mange fine ting.
4. Gartneren står på torget og selger tingene sine.	10. Pannekaker er en god ting å ha til middag.	16. Fiolinen er en dyr ting.
5. Motorsykkelen er en farlig ting i trafikken.	11. Ting som orientering og roing skulle alle drive med.	17. På juletreet hang det flagg, kurver og mange andre ting.
6. Foredragsholderen tok opp mange interessante ting i talen sin.	12. Den evindelige klagingen er en ting jeg misliker hos Eva.	18. På fødselsdagen fikk hun bøker, klær og andre ting.

Plakaten – sjangeren alle leser

Plakater er kanskje det massemediet som leses mest. Ingen står som eier av dette mediet, alle kan bruke det. Derfor kan vi si at plakaten er det mest demokratiske av alle mediene.

Alle får en eller annen gang bruk for å lage en plakat om et arrangement eller at utforme et oppslag der vi gjør kjent at vi har noe vi vil selge, eller vi etterlyser noe vi har mistet. I alle tilfeller må plakaten eller oppslaget utformes slik at folk legger merke til dem og raskt oppfatter budskapet vårt.

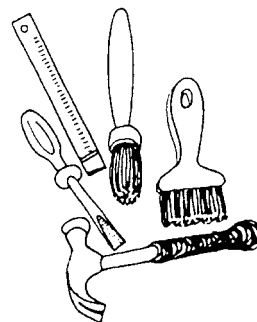
Oppgaver

- 1 Lag ei liste med eksempler over hvem som bruker plakater og oppslag for å informere folk. Etter at alle har skrevet sine individuelle lister, bidrar alle til ei “storliste” som skrives på tavla.
- 2 Hvor kan plakater og oppslag presenteres for publikum? Skriv ned dine svar. Drøft deretter svarene i klassen.
- 3 Din klasse skal invitere alle elevene på årstrinnet til en fest på skolen. Lag forslag til en plakat som innbyr til dette arrangementet. Drøft på grunnlag av forslagene hva som må stå på en slik plakat. Hvilke krav skal vi stille til skrift og utforming (layout)?
- 4 Utarbeid forslag til plakatoppgaver som klassen skal arbeide med. Elevene velger mellom oppgavene som er laget og utformer plakater.
- 5 Lag klassens plakatatstilling. Hver elev presenterer sin plakat med noen ord. Kanskje kan det foretas en avstemning som kårer de beste plakatenes?

Forslag til ekstraoppgave:

Når klassen nå har arbeidet med plakatlagning og er blitt “eksperter” på dette feltet, er tiden inne til å tilby sine tjenester i nærmiljøet. Kontakt en eller flere forretningsdrivere og spør om de er interessert i at dere lager reklameplakater for noen av varene som de selger. Når avtalene er i orden, kan dere besøke forretningen og velge ut de varene dere vil reklamere for. Skaff dere nærmere opplysninger om vareslagene slik at dere har en solid kunnskapsbakgrunn når dere lager plakatenes.

Det kan bli moro å se sine egne plakater i butikkvinduene, ikke sant?

Reklame for norskfaget

Plakater blir ofte brukt for å reklamere for bestemte saker. Lag plakater der dere reklamerer for skolefag, bøker, yrker e.l.

Lesedagboka – ei gullgruve for minnet

Mange leser mye og ønsker å huske så mye som mulig av lesestoffet. Å huske alle boktitler og tekster er selv sagt en helt umulig oppgave. Men ved hjelp av enkle notater kan mange leseropplevelser oppfriskes – til glede for de leseglade.

Lesedagboka er tittelen på en notatbok med forord av Aidan Chambers. Forfatteren forteller her om at hun har møtt en eldre kvinne som hadde notert alle bøkene hun hadde lest helt siden hun var sytten år gammel. I tillegg til tittel hadde hun skrevet ned forfatter og datoen når hun hadde lest ut boka. Når hun senere i livet bladde i den litterære notatboka si, kom minnene om innhold og personer i boka tilbake. Samtidig husket hun også livssituasjonene hun var i. Slik lærte hun også noe om seg selv. Den eldre kvinnen hadde stor glede av de disse minnene. Notatboka var blitt en gullgruve for minnet.

Alle store lesere har ført lesedagbøker

Chambers forteller at alle store lesere opp gjennom tidene har ført en eller annen form for lesedagbok. For ingen kan huske alle bøkene vedkommende har lest. Om du forsøker å sette opp ei fullstendig bokliste, vil du fort erfare at det blir vanskelig. Men en ting er sikkert: Jo flere minner du har om leseropplevelser, desto større glede har du av minnene.

Begynne med lesedagbok så tidlig som mulig

En av de viktigste oppgavene norsklæreren har, er å tenne lesegledden hos elevene. En del av den oppgaven kan være å oppmuntre elevene til å føre ei lesedagbok fra tidlig alder. Ei slik bok er første og fremst en utmerket påminningskilde for elevene. Men den er også nyttig som en pekepinn om hvilke leseinteresser eleven har. Når eleven og læreren sammen blar i lesedagboka, er det enkelt for læreren å foreslå lesestoff for eleven. Dessuten blir læreren bedre kjent med eleven, for ei lesedagbok er også en utmerket kilde for litterære samtaler.

En populær post på litteraturkurs både for voksne og ungdom er å la deltakerne samtale om barnebøker de har satt pris på. Slike samtaler er alltid kontaktskapende og utbytterike. På et 25-årstreff for en ungdomsskoleklasse nylig, hadde deltakerne stor glede av å fortelle om tekster de husket fra norsktimene. Interessant var det å registrere at så ulike tekster som "Terje Vigen," "De tre skjelettets øy," "Våre små søsken," Prestens tale" og "Dypfryst" hadde satt seg fast i minnet hos mange. Men sterkest stod de tekstene som elevene selv hadde dramatisert og framført for et publikum. Tekstene var blant de felles opplevelsene som fortsatt bandt de gamle klassekameratene sammen.

Lesedagboka er ei enkel notatbok

Lesedagboka kan være ei enkel notatbok med skrive linjer som vist nedenfor. I tillegg til bøker kan du selvsagt skrive andre tekster som du har hatt glede av, for eksempel reisebøker, avisartikler, bruksanvisninger og lignende. Når en ser at en har nytte lesedagboka, blir det en glede å skrive i denne boka. Det er aldri for sent å begynne å føre lesedagbok.

Tittel: _____ Forfatter: _____

Sted, dato, år: _____

Min mening om boka : _____

Kilde: Läsdagbok, en bok for alla ISBN 91-7221-209-8

Norskkryss 4 – 2006

Nynorsk

19 loddrett i kryss C (omvendt)

Kryss A

- Vassrett:**
2. Jentenamn
 7. Synonym til rett, feilfri (framand-ord)
 8. Avgift til stat og kommune
 9. Poststad i Rogaland (postnr. 4460)
 10. Synonym til omvisar, reiseleiar (framandord)
 11. Synonym til strevar
 13. Personleg pronomen
 14. Gruppe på tre (framandord)
 15. Synonym til søppel (avfall)
 19. Synonym til avløyssar (framandord)
 20. Månefase

Kryss B

Mange av orda du skal finne i kryss B, er diftongar.

Vassrett:

1. Land i Europa
6. Preteritum (fortid) av å skyte
8. Presens (notid) av å vere
11. Motsett av fast
12. ... de Janeiro, by i Brasil
13. Gutenamn
15. Himmelretning
17. Sanseorgan
19. Farge i flagget vårt
22. Fiende
23. Ujamm, knudrete
24. Ferd, tripp, utflukt
27. Falle, stupe
28. Varmen

Loddrett:

1. På foten
2. Preteritum av å skjere
3. ... tokeino i Finnmark
4. Snylte-insekt, kan leve på menneske
5. Nektingsord
7. Meine, hevde
9. Uorden
10. Motsett av tørre
11. Blad
14. Frakte, skikke
15. Gutenamn (tittel på ei bok av Bjørnstjerne Bjørnson)
16. Motsett av søtt
18. Jentenamn
20. Forkorting
21. Fugl
25. Hyl, skrik

Kryss C

Vassrett:

1. Nr. 18 i alfabetet
4. Møbel
6. Til å binde med
10. Ordklasse
12. Treslag
13. Gir varme
15. Raskt fly
16. Teikn for romartal 5
17. Bakparten
19. Falsk
20. Antonym til gammal
21. Strid, trassig
22. Del av skodespel
23. I vers
25. Jentenamn
27. Visegongen (framandord)

Loddrett:

1. Skred
2. ... os, sjømann
3. Vekene før jul
4. Setningsledd
5. Setningsledd
6. Bakparten
7. Ukjend (framandord)
8. Del av Bibelen (fork.)

9. Eigeomspronomen (fleirtal)
11. Antonym til surt
14. Tidsavsnitt (fork.)
16. Ordklasse
18. Synonym til kar
19. Husdyr (omvendt)
21. Antonym til søt
24. To vokalar
26. Månefase

Bruk dei store trykkbokstavane når du løyser kryssord!

A B C D E F G H I J K L M N
O P Q R S T U V W X Y Z Æ Ø Å

Norskkryss 4 – 2006

Emne: Synonym

Løysinga sender du til
NORSK-NYTT v/Jon Hildrum,
postboks 399, 7801 NAMSOS
innan 15. januar 2007. Du
deltek da i loddrekninga om
ungdomsbøker.

Litteraturnøttene må også
knekkjast om du skal vere
med i trekninga om bøker.

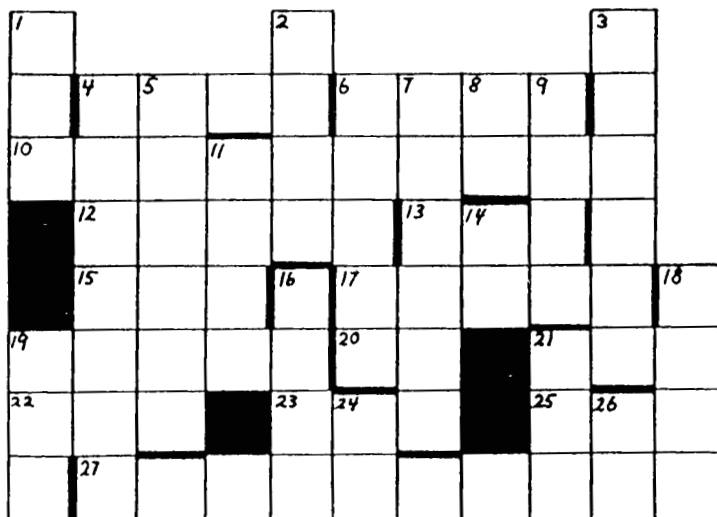
Knekk litteraturnøtter Nedanfor står namn på ti kjente forfattarar.

**Henrik Wergeland, Alf Prøysen,
Sigrid Undset, Snorre Sturlason,
Henrik Ibsen, Ludvig Holberg,
Petter Dass, Jostein Gaarder, Ivar
Aasen, Knut Hamsun**

1. Skriv namna på forfattarane i tidsrett (kronologisk) rekkjefølge etter fødselsåra. Den eldste skal stå først osv.
2. Bak kvart forfattarnamn skriv du tittelen på tekst (roman, skodespel, song e.l.) av forfattere.

Skriv vakkert og tydeleg
på baksida av arket.

Kryss C

Namn:

Klasse:

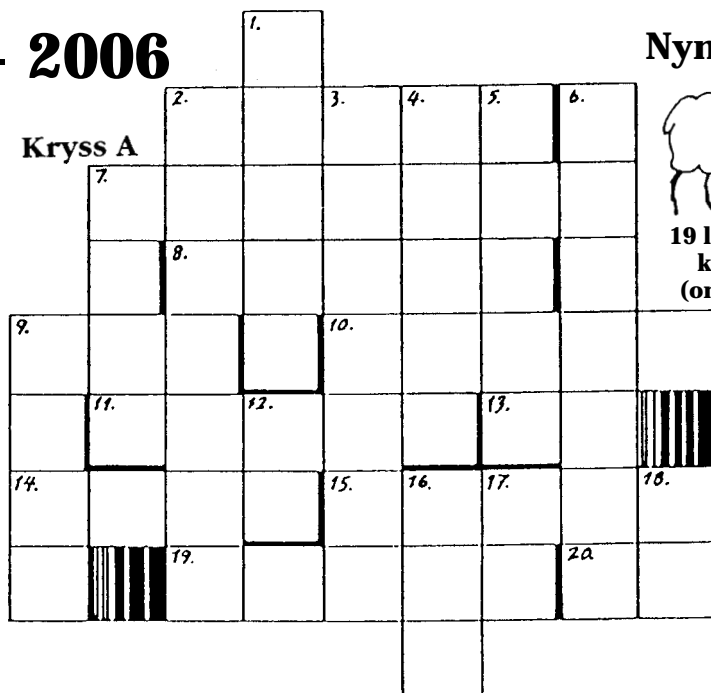
Skule:

Adresse:

Kva syns du om vanskegraden?

☐ lett ☐ middels ☐ vanskeleg

Kryss A

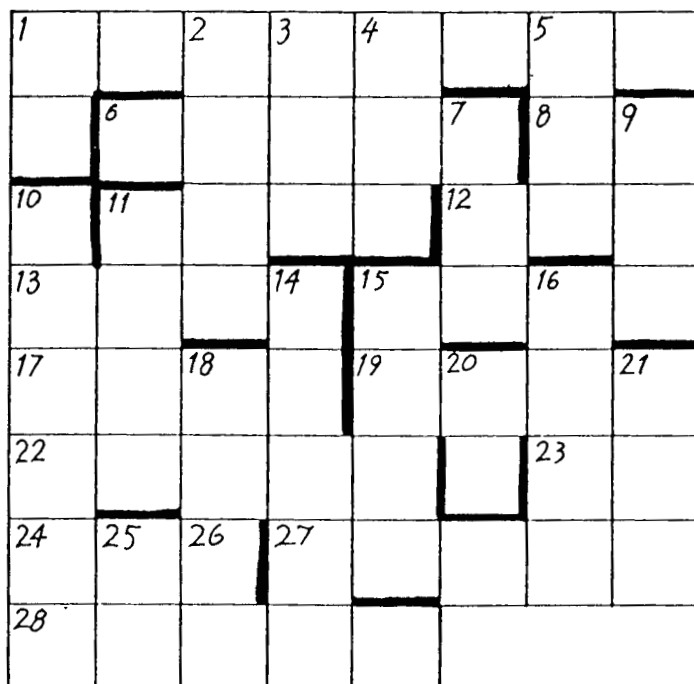

Nynorsk

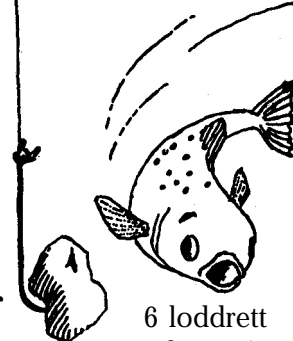
19 loddrett i
kryss C
(omvendt)

Kryss B

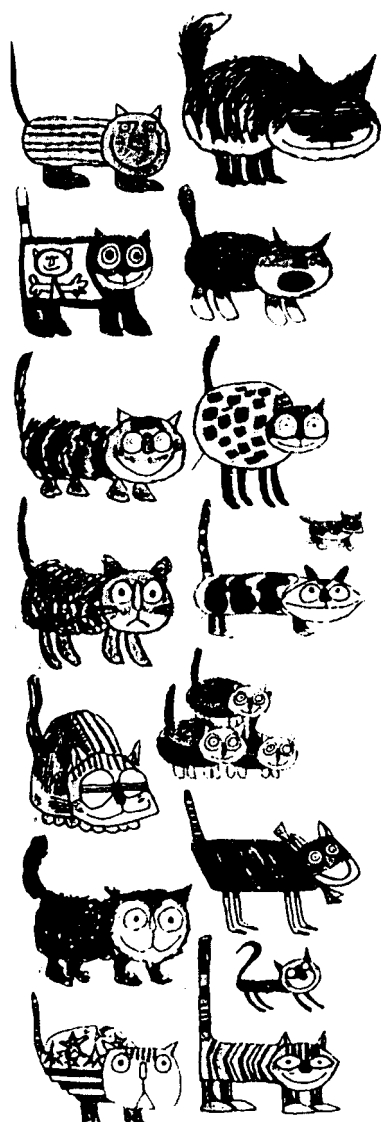

Norskkryss 4 – 2006

Bokmål

6 loddrett
i kryss A

33 vannrett i kryss A
(entall)

Kryss A

Hovedemne: **Synonymer og antonymer**

Vannrett:

2. Synonym til fri, uten betaling
6. Kar for levende vanndyr
11. Slektning (omvendt)
13. Brukes i vindu
14. Fugl
16. Notabene (fork.)
17. Synonym til ubebodd, ensomt
18. Sykekost (fremmedord)
19. Skogsdyr
20. Egenkjær person (fremmedord)
22. På 1 loddrett
23. Alfabetnaboer
25. Synonym til vri, snu innsiden ut
27. Målmann
28. Synonym til anfall, veer
29. Stort fiskegarn
31. Antonym til søte
32. ____ Knuts-datter (jente-navn)
33. Synonym til katt
35. Synonym til arrestanten
37. Synonym til flott, strålende
38. Synonym til pen, skjønn
39. Synonym til drønne, smelle
40. Ha på fornemmelsen (omvendt)
41. Synonym til berg
43. Synonym til likevel
44. Synonym til regner opp, summerer

Loddrett:

1. Synonym til får (dyr)
2. Norsk komponist (1843-1907)
3. Kan vi ha på fingeren
4. Sitte på hest (omvendt)
5. "Antonym" til sukker
6. Synonym til lokkemat
7. Tydd ledning
8. Synonym til tøve, sludre
9. Synonym til summeres (fremmedord)
10. Fugler
12. Synonym til søskenbarnet (mannlig)
15. Synonym til kursen, leia
18. Synonym til skjelve, riste
19. Sammenstyrtet byggverk (fremmedord)
21. Synonym til angrep, plyndring
24. Fugl
26. Høy offiser
27. Nøyaktig gjengivelse (fremmedord)
30. Underjordisk gang
32. Del av fot
34. "Heste-fjøs"
36. Synonym til renne, skli
39. Synonym til kasserolle, gryte
41. Bokstav nr. 6 og nr. 20
42. Synonym til flere, skratte

Kryss B

Synonymer og antonymer

Vannrett:

1. Bamsen
6. Synonym til retning
8. Antonym til tunge
12. Antonym til inn
13. Antonym til dumme
14. Terg!
15. Jentenavn
16. Synonym til betrakte
17. Antonym til lett
20. Synonym til bra, flott
21. Tyggeredskapene
22. Antonym til finne

Loddrett:

1. Teaterforestilling med dans og musikk
2. Legg på!
3. Synonym til tidstabellen
4. Forkorting for nummer
5. Antonym til dagene
7. Antonym til blid
9. Synonym til flamme (omv.)
10. Synonym til tykk, fyldig
11. To like vokaler
16. Synonym til arg
18. Fisk
19. Synonym til pusse, skrubbe
20. Synonym til krøtter

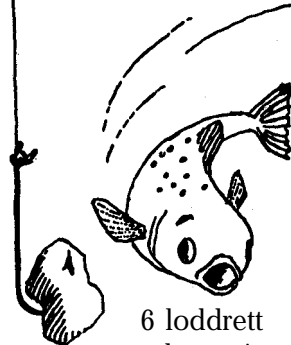
1 loddrett i kryss A

19 vannrett i kryss A

Norskkryss 4 – 2006

Bokmål

6 loddrett
i kryss A

Når du har løst alle oppgavene, sender du arket
til "NORSKNYTT" v/Jon Hildrum,
postboks 399, 7801 NAMSOS
innen 15. januar 2007.

Da deltar du i loddtrening om ungdomsbøker.

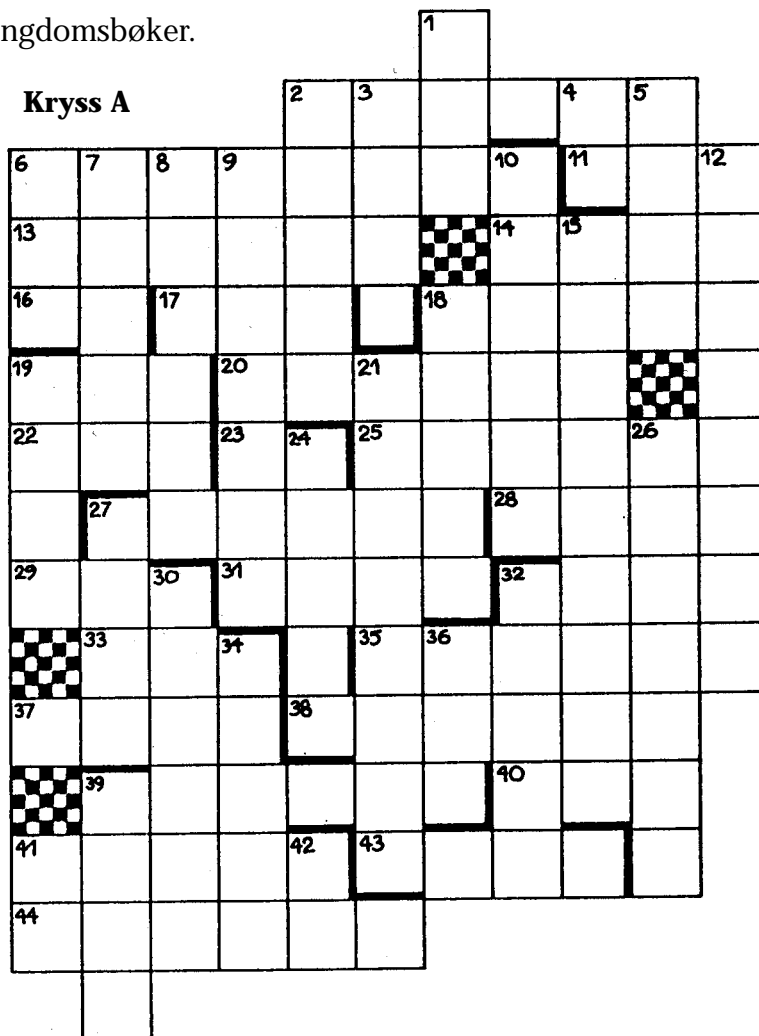
I fem av de 15 ordene nedenfor
er det en feil. Finn disse fem
ordene, rett feilene og skriv
ordene i alfabetisk rekkefølge på
linjene nedenfor.

alltid, hardhent, farvel, etasje,
grammofon, blandt, ellve, forres-
ten, dessverre, vannfør, passasjer,
nettopp, ordntlig, sjåfør, insekt.

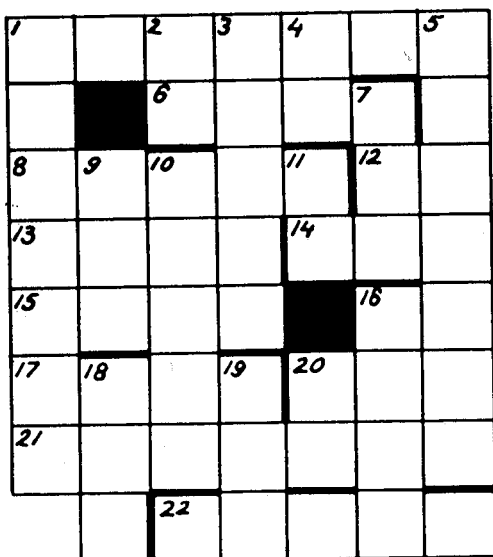
1.
2.
3.
4.
5.

Ta første bokstaven i hvert av
ordene i den rekkefølgen du har
skrevet dem her.
Du får da ordet
som er synonymt med ordene
krav, ønske.

Kryss A

Kryss B

Var oppgavene lette å løse? _____

Navn: _____

Klasse: _____

Skole: _____

Adresse: _____

Bruk de store trykkbokstavene (versalene)
når du løser kryssord

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZÆØÅ

Til eleven: Du skal skrive EN av oppgavene.
Skriv nummer og overskrift på oppgaven din.

LANGSVARSOPPGAVER

1 MOBILTELEFONEN

Du gir meg gleder,
tårer og smil.
Takk til min lille,
grønne mobil.

Dette lille takkediktet skrev en ung mobilbruker til sin mobiltelefon. Mobiltelefonen spiller i dag en sentral rolle i mange menneskers liv. Over alt ser vi personer som bruker dette apparatet. Mange unge sier at de ikke kan tenke seg et liv uten mobiltelefonen, selv om den også kan by på negative opplevelser.

Skriv en tekst der mobiltelefonen spiller en viktig rolle. Du kan velge mellom disse sjangrene: Artikkel, brev, kåseri, essay, hørespill eller fortelling. Lag ei overskrift der ordet mobil eller mobiltelefon er med.

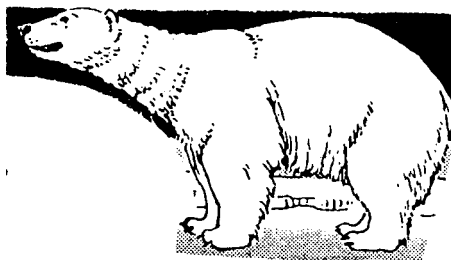
2 ISBJØRNEN I TARONGA ZOO

Hva får du lyst til å si etter at du har lest diktet "ISBJØRN" av Sigmund Skar? Framfør tankene og meningene dine i en artikkel eller et foredrag.

Lag selv ei overskrift som passer.

ISBJØRN
(Taronga Zoo, Sydney)
Han har fått avmælt for seg
fire meter i rute,
der han går,
fram og tilbake,
fram og tilbake,
langs den slimete, lunka dammen,
med lange, sleivande
isflag-steg.

Han svingar same staden
kvar gong.
Etter lange år
veit han plent
kvar grensa går,
plent same staden
framfor muren.
Nasen han rører aldri
borti.

Han lyfter aldri
augo mot murkammen heller,
dei som kunne sjå ein sel
to mil over pakk-isen.
Det hender
at han kastar hovudet tilbake
som i eit langsyn av vill lengt.
Men det er nok berre
ein muskeltrekk. *Sigmund Skard*

3 SELVBIOGRAFI

Du har levd i noen år og har opplevd mye. Tida er inne for å starte skrivinga av selvbiografien.

Skriv første kapittel av din selvbiografi. Du bestemmer selv hvor mange år av livet ditt dette kapitlet skal omfatte. Husk at tanker og refleksjoner hører heime i en selvbiografi.

Lag overskrift selv.

4 JUL

Jula er ei sentral høgtid. De fleste har spesielle minner og tanker knyttet til jula, særlig fra julefeiringa i barneåra.

Skriv om et juleminne eller om tanker du har om jula og feiring av jul.

Lag selv overskrift, og velg selv en sjanger som passer.

5 ETTERLYST

Det var så rart å lese etterlysninga i avisa: "Lyshåret, middels høy jente." Det stemte ikke nå. Håret hadde jeg farget svart, og de fæle stylteskoene jeg pleide å vaie rundt i for å få litt høyde, hadde jeg kastet. Med de flate skoene som jeg brukte nå, var jeg absolutt kortvokst. Slik kunne jeg peke nese av etterlysninga punkt for punkt. Den jenta de etterlyste var ikke meg!

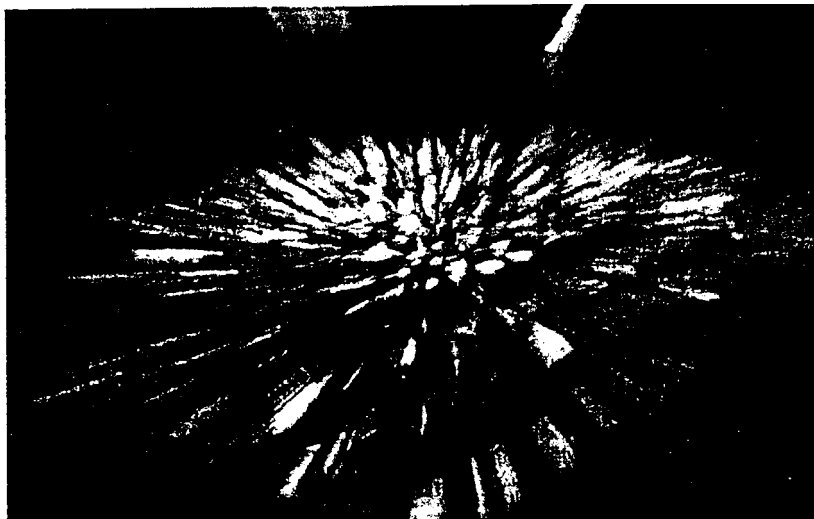
Hvilken historie ser du for deg når du leser teksten ovenfor? Skriv ei fortelling om jenta som etterlyses og den situasjonen hun nå er i.

Lag ei fengende overskrift.

6 FORANDRINGEN

Mennesker legger ofte planer for livet, men så skjer det plutselig noe som snur opp ned. Vi kan enten få mulighet til å gjøre noe nytt og spennende, eller vi får ikke gjennomført planene våre slik de var tenkt.

Skriv en tekst om et menneske eller en familie som har fått sin livssituasjon forandret. Teksten kan skrives som en reportasje, en dagboktekst eller en annen sjanger.

Overskrift: Forandringen

7 “URETTFERDIG ALTSÅ!”

Nå og da hører vi at personer kommer med dette utbruddet. Kanskje har du også brukt det selv når du var misfornøyd med en eller annen sak eller avgjørelse. Gjør rede for saken eller avgjørelsen du var misfornøyd med. Forklar også hvorfor du syntes den var urettferdig, og grei ut om hvordan du mener saken burde vært løst.

Form teksten din som et leserinnlegg til lokalavisa eller som en artikkel. Finn selv en passende overskrift.

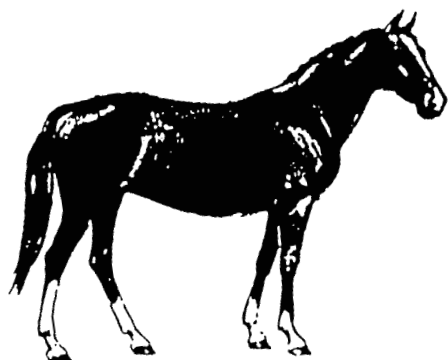
8 DET ER MEG DERE HAR BRUK FOR

Tenk deg at du er ferdig med utdanninga di, og at du en dag ser ønskejobben din lyst ut i avisa. Hva står i denne annonsen? Skriv annonsens ordlyd ned i starten på svaret ditt.

**Skriv deretter en søknad der du gjør rede for hvorfor arbeidstgi-
veren gjør klokt i å ansette nettopp deg i denne stillingen. Med
den bakgrunn du har skaffet deg, er det ingen grunn til å være
beskjeden når søknaden skal skrives.**

9 ET DYR I HOVEDROLLEN

Skriv en tekst der et dyr er hoved-”person”.
Du kan velge mellom disse sjangrene:
eventyr, intervju, avisreportasje, brev, artikkel,
hørespill eller fortelling.

Overskrifta skal inneholde artsnavnet på det
dyret som er hoved-”person”.

10 KLASSEN MIN OG JEG

Opp gjennom skoletiden har du opplevd mye sammen med klassen din.
Oppgave: Skriv om en spesiell episode som gjorde inntrykk på deg.
Lag overskrift selv.

eller

Skriv et essay der du tenker over forholdet til klassen din.
Lag overskrift selv.
Du kan også velge å skrive dagbok eller brev.

Tretti spørsmål om språk og litteratur

Elevene kan arbeide individuelt eller i grupper med disse oppgavene. Pargrupper kan også intervju hverandre. Elev A er spørrer på de første 15 spørsmålene. Elev B spør på de siste 15. Hvem får flest rette?

- 1 Hvor mange bokstaver består alfabetet vårt av? _____
- 2 Hvor mange vokaler fins det i alfabetet vårt? _____
- 3 Hva er runer? _____
- 4 Hva er en diftong? _____
- 5 Hvem regnes som nynorskens «far»? _____

- 6 Hvilket skille tegn skal alltid stå framfor ordet MEN? _____
- 7 Hvilken ordklasse hører ordet DU til i? _____
- 8 Nevn to andre navn på anførselstegn. _____
- 9 Hvordan ser semikolon ut? _____
- 10 Hvilken ordklasse hører ordet SKRIVE heime i? _____

- 11 Hvilken kjent dikter ble født i Skien i 1828? _____
- 12 Hvem skrev «Sofies verden»? _____
- 13 Hvilken norsk forfatter skrev Markus og Sigurd (2003)? _____
- 14 Hvilken kjent dikter bodde på Aulestad i Gausdal? _____
- 15 Hvem skrev «Kristin Lavransdatter»? _____

- 16 Hvilket ord er subjektet i denne setningen:
Bestemor fikk en stor snøfreser i julegave fra far. _____
- 17 Finn et adjektiv i setningen ovenfor. _____
- 18 Nevn substantivene i setningen under spørsmål 16. _____
- 19 Skriv setningen i spørsmål 16 om til passiv form. _____
- 20 Hva er det motsatte av passiv? _____

- 21 Hvem har skrevet om Kasper, Jesper og Jonathan? _____
- 22 Hva het mor til Peer Gynt? _____
- 23 Hvem har skrevet «Jeppe på Berget»? _____
- 24 Hvem har diktet fedrelandssangen vår? _____
- 25 Skriv de fem første orda av fedrelandssalmen vår. _____

- 26 Finn et norsk ord for fremmedordet diskusjon. _____
- 27 Hva betyr det danske ordet dreng? _____
- 28 Hva er antonymet (det motsatte) til ordet optimist? _____
- 29 Hva betyr det svenske ordet tvål? _____
- 30 Hvilket innhold hadde «Skrinet med det rare i»? _____

Kjenner du 24 folke-eventyr?

Nedenfor står 24 eventyrtitler, men det mangler et ord i hver tittel. Skriv inn orda som mangler. I parantes bak hver skrivelinje står det hvilken ordklasse orda hører heime i. Dersom ordet er et substantiv, står det enten fellesnavn, personnavn eller stedsnavn.

- 1 _____ (fellesnavn) med det rare i.
- 2 Gudbrand i _____ (stedsnavn).
- 3 _____ (fellesnavn) på Glassberget.
- 4 Heimemusa og _____ (fellesnavn).
- 5 _____ (egennavn) med fela.
- 6 _____ (egennavn) som kappåt med trollet.
- 7 _____ (fellesnavn) mot strømmen.
- 8 Kvitebjørn kong _____ (egennavn).
- 9 _____ (fellesnavn) tripper i berget.
- 10 Den _____ (tallord) far i huset.
- 11 _____ (tallord) år gammal graut.
- 12 "God dag, mann!" " _____." (fellesnavn)
- 13 _____ (egennavn) og de gode hjelperne.
- 14 _____ (egennavn) Trestakk.
- 15 Rike _____ (egennavn) Kremmer.
- 16 _____ (egennavn) som fikk prinsessa til å le.
- 17 Gjete kongens _____ (fellesnavn).
- 18 Hvorfor _____ (fellesnavn) er stuttrompa.
- 19 De _____ (tallord) bukkene Bruse.
- 20 Risen som ikke hadde noe _____ (fellesnavn) på seg.
- 21 Dumme menn og _____ (fellesnavn) til kjerringer.
- 22 Østafor sol og vestafor _____ (fellesnavn).
- 23 Kjetta på _____ (stedsnavn).
- 24 _____ (fellesnavn) som skulle stelle heime.

Norskfagsang

Mange sjangre må du ha

Melodi: *Island in the sun*

Norsk er moro.
Norsk er bra.
Norske ord
må vi nordmenn ha.
Snakke, skrive
bli rett forstått.
Ja, trim språket ditt,
tren det rikt og godt.

Velg et ord
å tenke på.
Nye ord vil du
stadig få.
Fang inn orda
før de flyr.
Bruk dem i dikt
og i eventyr.

Norsk er moro.
Osv.

Skriv en grøsser.
Dikt en sang.
Lag et rim
og ei regle lang.
Hold en tale
for en venn.
Så får du kanskje
et dikt igjen.

Norsk er moro.
Osv.

Les og lær
av dem som skrev
drama, viser,
fabler, brev.
Mange sjangre
må du ha.
Velg ut sjangre
som passer bra.

Norsk er moro.
Osv.

Jon Hildrum

Bokmål

Syng sangen - svar på oppgaver

1. Finn sjangrene

I sangen er det nevnt flere sjangre (tekst-typer). Skriv ned sjangrene.
Nevn titler på noen av sjangrene, for eksempel på et eventyr, på et dikt osv.

2. Det finnes mange sjangre

Du kjenner sikkert navn på flere sjangre enn de som er nevnt i sangen.
Skriv ned noen flere sjangernavn, og nevner gjerne noen titler også - om mulig.

3. Likheter mellom noen sjangre

Det er tydelige likheter mellom flere av sjangrene som er nevnt i sangen.

a) Hva har sjangrene eventyr og fabler felles? Forklar.

b) Nevn flere sjangre som har felles trekk med eventyr og fabler.

c) Hvilke fellestrekk kan sanger, viser og dikt ha? Forklar.

d) Nevn flere sjangre som er i slekt med vise-sang-diktfamilien. Nevner gjerne noen titler også.

4. Delemner i norskfaget

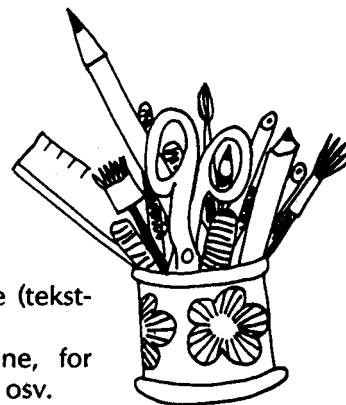
I norskfaget arbeider vi med mange delemner. I sangen er fri skriving og litteraturlæsning nevnt.

a) Skriv ned flere delemner som hører norskfaget til.

b) Hvilke delemner i norskfaget synes du er de viktigste? Begrunn svaret ditt.

5. Enig - uenig?

Les det verset som står først i sangen. Er du enig eller uenig i det som sies der. Si din begrunnede mening.

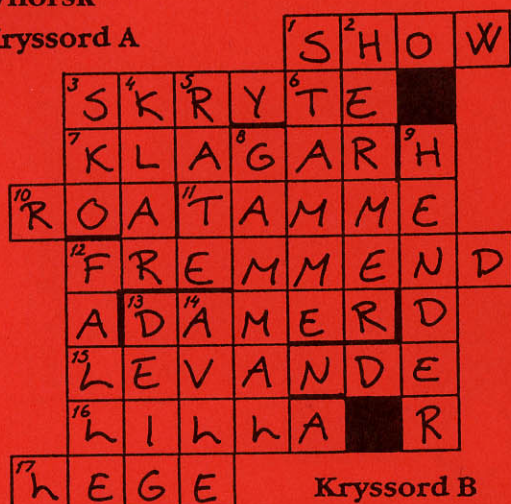
Sangen fins på
Hildrum: Norskfagkassett 2: Syng og skriv mer

Kryssordløsninger 3 – 2006

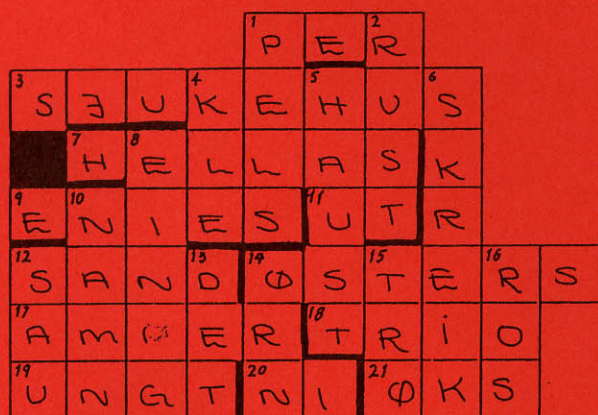
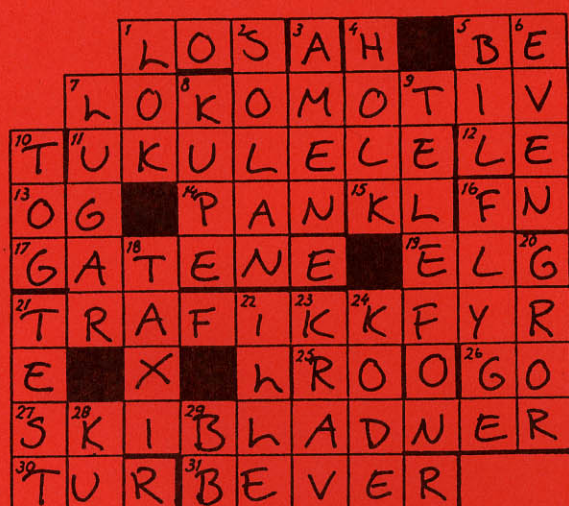
Kryss A Bokmål

Nynorsk

Kryssord A

Kryssord B

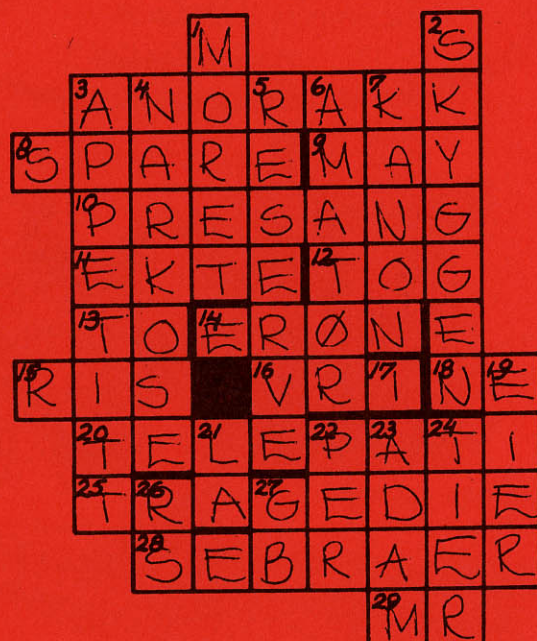

Løsning på oppgavene TEGN SANGER, side 19

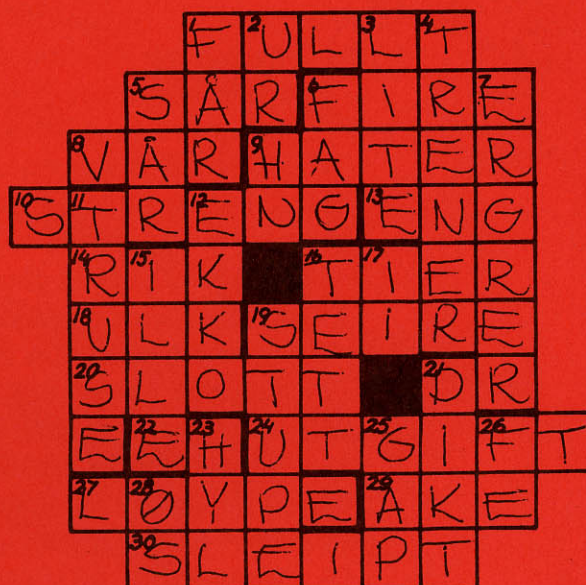
1 - Løft ditt hode. 2 - Det ligger et land. 3 - Da klokka klang.

Julesangene:

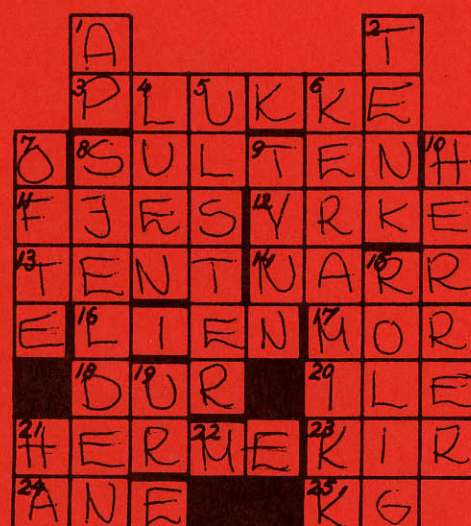
1 - Du grønne glitrende tre, god dag. 2 - Mosforstått tekst: Ti gleder seg, jeg rusla hjem - fra "Et barn er født"
Ti gleder seg Jerusalem

Kryss B

Kryss C

NORSKnytt

Norsknytt 4 – 2006

Innhold

- 1 Eventyrene er alltid aktuelle
- 2 Kryssordvinnere 3 - 2006
Den nye Norsknytt-redaktøren presenterer seg
- 3 Gammelredaktøren takker for laget etter 32 år
- 4 Eventyrkongen på femtilappen var stadig blakk
- 5 Halldis Moren Vesaas – hundreårsminne i 2007
- 6 Hulter til bulter i grammatikk, dikt og ordspråk
- 7 Synliggjøring av lokalhistorie
- 8 Ta en tekstsjekk før du leverer
- 9 Kontrast – et sentralt virkemiddel i alle kunstarter
- 10 Kjenner du dikterne og tekstene deres?
- 11 Bagateller eller uønsket oppførsel i klasserommet
- 12 Skriv korttekster – bruk malende adjektiver
- 13 Skriv sant og saklig
- 14 Homonymer på kryss og tvers
- 15 Kjente tekster i uvant sjangerdrakt
- NORSKNYTT'S MIDTSIDER
- 16 Du forstår svensk og dansk?
- 17 Oversett fra svensk og dansk til norsk
- 18 Fra lærer til lærer
- 19 Tegn sanger – Finn avløserord
- 20 Plakaten – sjangeren som alle leser
- 21 Lesedagboka – ei gullgrube for minnet
- 22 Norskkruss 4 - 2006, nynorsk
- 24 Norskkruss 4 - 2006, bokmål
- 26 Tentamensoppgaver i norsk
- 30 Tretti spørsmål om språk og litteratur
- 31 Kjenner du 24 folke-eventyr?
- 32 Skriv og syng: Norsk er moro
- 33 Kryssordløsninger 3 - 2006

HJULVISP

Ein hjulbeint og skrinns fyr frå Vang
fann ei byfrøken kalvbeint og lang.
Når dei dansa lett,
ja, så minte det nett
om ein hjulvisp i svært sakte gang.
J.H.